

**Badanie dotyczące zjawiska przemocy
w rodzinie wobec dzieci.**

**Opinie kuratorów, policjantów, pracowników
socjalnych, pracowników służby zdrowia oraz
pedagogów szkolnych o występowaniu i
okolicznościach występowania przemocy w
rodzinie wobec dzieci.**

**Raport z badania TNS OBOP dla Ministerstwa
Pracy i Polityki Społecznej.**

Warszawa, lipiec 2008

Spis Treści

Spis Treści	1
Informacje o badaniu	2
Wstęp.....	3
Najważniejsze wyniki i wnioski	6
Główne wyniki.....	10
1. Opinie na temat zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci – postawy wobec stereotypów.....	10
2. Kontakt z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci.....	15
3. Źródła wiedzy lub podejrzeń o stosowaniu przemocy w rodzinie wobec dzieci.....	22
4. Reagowanie w sytuacjach przemocy w rodzinie wobec dzieci	30
5. Formy podejmowanych działań	37
6. Ocena skuteczności podejmowanych działań.....	46
7. Charakterystyka dzieci będących ofiarami różnych form przemocy w rodzinie	49
8. Utrudnienia w udzielaniu pomocy dzieciom – ofiarom przemocy w rodzinie	58
Marginies błędu przy wnioskowaniu.....	60
Kontrola i realizacja badań w TNS OBOP	61

INFORMACJE O BADANIU

KLIENT:	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
TEMAT:	<i>Badanie dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci. Opinie kuratorów, policjantów, pracowników socjalnych, pracowników służby zdrowia oraz pedagogów szkolnych o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie wobec dzieci.</i>
TERMIN REALIZACJI BADANIA:	<p>kuratorzy: 04.06.2008 – 13.06.2008 pracownicy służby zdrowia: 04.06 -16.06.2008 pedagodzy szkolni: 05.06.2008 – 16.06.2008 pracownicy socjalni: 05.06.2008-16.06.2008 policjanci: 13.06.2008-26.06.2008</p>
PRÓBA:	<p>Ogólnopolska losowa reprezentatywna: kuratorzy: N = 101 pracownicy służby zdrowia: N=101 pedagodzy szkolni: N=100 pracownicy socjalni: N=100 policjanci: N=100</p>
METODOLOGIA BADANIA:	<p>Wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo – CATI (kuratorzy, pracownicy służby zdrowia, pedagodzy szkolni, pracownicy socjalni) Wywiady bezpośrednie z wykorzystaniem kwestionariusza papierowego – PAPI (policjanci)</p>

WSTĘP

Od pewnego czasu można zauważyć wzrost zainteresowania mediów takich jak gazety, czasopisma czy telewizja zjawiskiem przemocy w rodzinie wobec dzieci. Badania przeprowadzone przez TNS OBOP miały na celu zbadanie skali występowania tego problemu, jak również świadomości oraz postaw i opinii na temat tego zjawiska wśród grup zawodowych, tzw. „grup pierwszego kontaktu”, mogących na co dzień mieć do czynienia z tego typu zachowaniami. W projekcie poruszono również zagadnienie działań podejmowanych w pracy zawodowej w stosunku do ofiar i sprawców przemocy oraz kwestię sposobów pomocy dzieciom – ofiarom przemocy rodzinnej.

Badania dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci TNS OBOP przeprowadził pomiędzy 4 a 26 czerwca 2008 na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Łącznie zrealizowano 524 wywiady. W badaniu zastosowano technikę wywiadów telefonicznych wspomaganych komputerowo (CATI) w przypadku badania kuratorów, pracowników służby zdrowia, pedagogów szkolnych oraz pracowników socjalnych oraz wywiady bezpośrednie z wykorzystaniem kwestionariusza papierowego (PAPI) w przypadku badania policjantów.

Losowanie placówek do badania odbywało się w sposób warstwowy, proporcjonalny do funkcjonującej w Polsce struktury poszczególnych typów placówek.

W badaniu wzięli udział przedstawiciele grup zawodowych „pierwszego kontaktu” z ofiarami przemocy w rodzinie – niezależnie od tego, czy respondenci w swojej pracy zawodowej zetknęli się – czy też nie – z przypadkami (lub podejrzeniami) przemocy w rodzinie (ofiarami, sprawcami przemocy). Opinie osób, które miały kontakt z przypadkami przemocy w rodzinie (sprawcami, ofiarami, rodzinami, w których problem ten występuje) mogą (ale nie muszą) różnić się od opinii osób, które z sytuacjami takimi w swojej pracy zawodowej jeszcze się nie spotkały.

Badanie było skierowane do pięciu grup zawodowych, które w swojej pracy mogą być instytucją „pierwszego kontaktu”. Wyodrębniono następujące grupy, wśród których zrealizowano badania:

- ✓ Pedagodzy szkolni (100 wywiadów) – losowanie szkół do badania, w których miały zostać zrealizowane wywiady z pedagogami szkolnymi odbywało się w

sposób warstwowy, proporcjonalnie do struktury szkół w Polsce. W badaniu uczestniczyli pedagodzy szkolni zatrudnieni w szkołach podstawowych, gimnazjalnych, gimnazjalnych, zasadniczych szkołach zawodowych, technikach, liceach profilowanych oraz liceach ogólnokształcących.

- ✓ Policjanci (100 wywiadów) – losowanie jednostek do badania, w których miały zostać zrealizowane wywiady odbywało się w sposób warstwowy, proporcjonalnie do struktury jednostek Policji. Osobami pierwszego kontaktu ze strony Policji z sytuacjami przemocy w rodzinie są przede wszystkim dzielnicowi oraz funkcjonariusze realizujący zadania patrolowo-interwencyjne. Założono, że w każdej z tych grup zrealizowanych zostanie po 50 wywiadów.
- ✓ Kuratorzy (101 wywiadów) – do badania losowane były (warstwowo, proporcjonalnie) – zgodnie ze strukturą sądów rejonowych – Sądy Rejonowe, w których – przy Wydziałach Rodzinnych i Nieletnich – zatrudnieni są kuratorzy.
- ✓ Pracownicy służby zdrowia (101 wywiadów) – kierując się kryterium prawdopodobieństwa kontaktu z przypadkami przemocy w rodzinie (pomoc pacjentom, którzy byli ofiarami przemocy w rodzinie, kontakt z rodzinami podczas wizyt domowych) wśród pracowników służby zdrowia wyodrębniono 4 grupy, w których wywiady mają zostać przeprowadzone. Założono, że 20 wywiadów zostanie przeprowadzonych z pielęgniarkami środowiskowymi, 30 wywiadów – z lekarzami internistami (lekarzami rodzinnymi itp.), 30 wywiadów – z lekarzami pediatrami i 20 wywiadów z lekarzami przyjmującymi pacjentów przy szpitalnych izbach przyjęć. Placówki losowane były do badania w sposób warstwowy, proporcjonalnie do istniejącej struktury placówek służby zdrowia w Polsce (osobno dla ośrodków zdrowia, osobno – dla szpitali).
- ✓ Pracownicy socjalni z Ośrodków Pomocy Społecznej (100 wywiadów) – do badania losowane były warstwowo, proporcjonalnie, zgodnie ze strukturą jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej (GOPS), Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej (MOPS) i Miejsko-Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej (MGOPS). Zrealizowanych zostało: 61

wywiadów z pracownikami socjalnymi zatrudnionymi w GOPS, 15 – z zatrudnionymi w MOPS, 24 – z zatrudnionymi w MGOPS.

Kwestionariusz wywiadu użyty w badaniu miał – niezależnie od grupy zawodowej – zachowaną podobną konstrukcję. Na wstępie pytaliśmy o sprawy ogólne – akceptację (lub jej brak) stwierdzeń, które zostały zbudowane na bazie ogólnych stereotypów dotyczących różnych form przemocy w rodzinie oraz ogólnie przemocy w rodzinie jako zjawiska. Kolejne pytania dotyczyły świadomości występowania zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci, częstości spotykania tego problemu w codziennej pracy zawodowej tych grup, doświadczeń, ogólnych opinii na temat przemocy, podejmowanych działań wobec przemocy w rodzinie skierowanej pod adresem dzieci oraz charakterystyki dzieci poddawanych przemocy w rodzinie.

Różnice w kwestionariuszach kierowanych do różnych grup „pierwszego kontaktu” dotyczyły spraw szczegółowych, związanych ze specyfiką pracy każdej z nich, zakresem wykonywanych zadań i przysługujących uprawnień (np. w przypadku pedagogów szkolnych pytano wyjątkowo nie o kontakt z rodzinami objętymi zjawiskiem przemocy w rodzinie, ale o uczniów będących ofiarami przemocy w rodzinie, podobnie w przypadku pracowników służby zdrowia – gdzie pytano o pacjentów).

Przy konstrukcji narzędzia zastosowano podział przemocy na cztery różne formy:

- **psychiczną (emocjonalną)** definiowaną, jako przybierającą różne formy np: zastraszenie, groźby, wyzwiska, pomiatanie dzieckiem, poniżanie, wyśmiewanie, wywoływanie poczucia winy, czy kontrolowanie/zabranianie kontaktów z innymi osobami;
- **ekonomiczną**, która może polegać na tym, że nie daje się dziecku pieniędzy nawet na najbardziej konieczne potrzeby, nie pozwala mieć własnych pieniędzy i zabrania mu się oszczędności lub pieniądze otrzymane np. od ciotek czy wujków, kontroluje się jego wszystkie wydatki, niszczy się jego ulubione rzeczy osobiste itd.;
- **fizyczną**, której przejawy to nie tylko bicie, które pozostawia rany i ślady, ale także spoliczkowanie dziecka, szarpanie go, popychanie, ciągnięcie za włosy czy uszy;
- **seksualną**, polegającą nie tylko na zmuszaniu dzieci do niechcianych zachowań seksualnych, ale także obłąpywanie, obmacywanie itd.

NAJWAŻNIEJSZE WYNIKI I WNIOSKI

- Pracownicy „pierwszego kontaktu” nie pozostają obojętni na sytuację przemocy w rodzinie wobec dzieci, jeśli zetkną się z takimi przypadkami, to niemal powszechnie podejmują jakieś działania, aby jej przeciwdziałać.
- Najczęściej z przypadkami przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci styczność mają kuratorzy, prawie dziewięciu na dziesięciu deklaruje, że przynajmniej raz zetknęło się z taką formą przemocy. Nieco rzadziej podczas swojej pracy zawodowej z przemocą fizyczną spotykają się przedstawiciele innych badanych grup zawodowych – w około połowie przypadków.
- Z przemocą psychiczną stosowaną w rodzinie wobec dzieci również najczęściej spotykają się kuratorzy, ponad dziewięciu na dziesięciu spotkało się z tym rodzajem przemocy. Przedstawiciele innych grup zawodowych także często mieli styczność z przypadkami przemocy psychicznej (od 54% do 67%).
- Z przemocą ekonomiczną w rodzinie wobec dzieci zdecydowanie najczęściej spotykali się kuratorzy (prawie sześciu z dziesięciu badanych). Wśród innych grup zawodowych odsetki te wahają się od 18% do 30%.
- Z przemocą seksualną w rodzinie stosowaną wobec dzieci, podobnie jak w przypadku trzech innych rodzajów przemocy, najczęściej spotykają się w swojej pracy zawodowej kuratorzy. Siedmiu na dziesięciu twierdzi, że spotkała się z tego rodzaju przejawami przemocy. W pozostałych badanych grupach udział osób, które zetknęły się z taką formą przemocy kształtuje się na poziomie od 23% do 33%.
- Bardzo często badani deklarują, że o przemocy w rodzinie wobec dzieci dowiadują się od samych ofiar lub zauważają takie przejawy sami. Źródła informacji o stosowaniu przemocy w rodzinie wobec dzieci zależą także od badanej grupy profesjonalistów oraz od rodzaju przemocy. Z relatywnie największej liczby źródeł o sytuacjach przemocy w rodzinie wobec dzieci korzystają kuratorzy.
- Respondenci, którzy twierdzą, że przynajmniej raz spotkali się z przemocą fizyczną w rodzinie wobec dzieci prawie zawsze podejmowali jakieś działania, aby jej przeciwdziałać. Najrzadziej reagowali przedstawiciele służby zdrowia (88%),

w pozostałych grupach zawodowych odsetki te mieściły się w przedziale od 95% do 99%. Respondenci twierdzą, że ich działania były podjęte szybko (ok. dwie trzecie przypadków - po pierwszym podejrzeniu, ok. jedna trzecia przypadków - po upewnieniu się).

- W przypadku przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci działania podejmowali wszyscy badani kuratorzy. Policjanci, pedagodzy, pracownicy socjalni jedynie trochę rzadziej podejmowali jakieś działania (odpowiednio 96%, 95%, 94%). Najrzadziej próby niesienia pomocy dzieciom - ofiarom przemocy psychicznej w rodzinie deklarują pracownicy służby zdrowia (79%).
- Wszyscy kuratorzy i pracownicy socjalni twierdzą, że podejmowali działania w przypadkach przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci. Nieco rzadziej pomoc ofiarom rodzinnej przemocy ekonomicznej nieśli pedagodzy szkolni (94%) i policjanci (89%). Najrzadziej ofiarom tej formy agresji pomagali pracownicy służby zdrowia (76%).
- Wśród przedstawicieli grup zawodowych, którzy spotkali się z przypadkami przemocy seksualnej w rodzinie w stosunku do dzieci, wszyscy policjanci i prawie wszyscy kuratorzy podjęli jakieś działania zapobiegawcze. Trochę rzadziej reagowali pedagodzy szkolni (92%) oraz pracownicy socjalni (88%). Trzy czwarte (75%) pracowników służby zdrowia twierdzi, że zareagowała w przypadkach przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci.
- W związku z różnego rodzaju przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci pedagodzy szkolni najczęściej podejmowali działania polegające na różnego rodzaju rozmowach. Były to rozmowy zarówno z samym dzieckiem – ofiarą przemocy, jak i rodzicami lub opiekunami dziecka.
- Kuratorzy, którzy w swojej pracy spotkali się z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci, w zdecydowanej większości deklarują, że podjęli szereg działań. Tak więc najczęściej kuratorzy podejmowali współpracę z sądem lub z prokuraturą. Często podejmowali oni współpracę z jednostką Policji. Kuratorzy podejmowali także działania w postaci rozmowy ze sprawcą przemocy. Kuratorzy deklarują, że ich działania opierają się także na bezpośrednim kontakcie z ofiarami przemocy.

- Najczęściej podejmowanym przez pracowników socjalnych działaniem w przypadkach styczności z przemocą w rodzinie wobec dzieci jest przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego. Pracownicy socjalni w przypadkach zetknięcia się z taką przemocą również często podejmują współpracę z kuratorem lub sądem rodzinnym oraz udzielają ofiarom wsparcia psychologicznego i prawnego.
- Pracownicy służby zdrowia, którzy podejmowali jakieś działania związane z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci, z którymi spotkali się w swojej pracy, deklarują, że często podejmują rozmowy z członkiem rodziny w celu motywowania do przeciwdziałania sytuacji przemocy. Często także przekazywali informację o przemocy innej instytucji – ośrodkowi pomocy społecznej lub powiatowemu centrum pomocy rodzinie. Policja i prokuratura zawiadamiane były przez pracowników służby zdrowia przede wszystkim o przypadkach przemocy fizycznej oraz seksualnej.
- Policjanci, którzy zetknęli się z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci najczęściej podejmują działania w formie rozmów – zarówno ze sprawcą jak i ofiarą przemocy. Większość policjantów dokonuje czynności dochodzeniowo-śledczych, przekazują dokumentację odpowiednim organom i instytucjom.
- Zdecydowana większość ankietowanych przedstawicieli grup zawodowych „pierwszego kontaktu” ocenia swoje działania podejmowane przeciwko przemocy w rodzinie wobec dzieci jako skuteczne.
- Zdaniem przedstawicieli wszystkich badanych grup zawodowych „pierwszego kontaktu” generalnie przemocy fizycznej w rodzinie ulegają dzieci poniżej 10-go roku życia. Znaczna większość respondentów twierdzi, że przemocy fizycznej w rodzinie ulegają tak samo często chłopcy jak i dziewczynki, jednak jeżeli wskazują jedną z płci częściej są to chłopcy.
- Zdaniem większości respondentów z badanych grup zawodowych przemocy psychicznej w rodzinie najczęściej ulegają dzieci w wieku od 6 do 16 lat. Sprecyzowanego zdania w tej kwestii nie mają policjanci. Znaczna większość ankietowanych twierdzi, że przemocy psychicznej w rodzinie ulegają tak samo często chłopcy jak i dziewczynki.

- Ankietowani najczęściej nie są w stanie jednoznacznie sprecyzować wieku dzieci będących najczęściej ofiarami przemocy ekonomicznej w rodzinie. Na to pytanie najczęściej padała odpowiedź „*trudno powiedzieć*”. Wśród konkretnych odpowiedzi częściej niż inne pojawia się przedział od 10 do 16 lat. Ankietowani twierdzą, że przemocy ekonomicznej w rodzinie tak samo często ulegają chłopcy jak i dziewczynki.
- Zdaniem pedagogów szkolnych, kuratorów i pracowników socjalnych przemocy seksualnej w rodzinie najczęściej ulegają dzieci w wieku od 6 do 16 lat. Pracownicy służby zdrowia i policjanci najczęściej nie są w stanie udzielić odpowiedzi na to pytanie. Zdaniem znacznej większości przedstawicieli badanych grup ofiarami przemocy seksualnej w rodzinie padają dużo częściej dziewczynki niż chłopcy.
- Największym problemem utrudniającym przedstawicielom wszystkich grup zawodowych „pierwszego kontaktu” niesienie skutecznej pomocy dzieciom - ofiarom przemocy w rodzinie jest opór i trudny kontakt z rodziną dziecka.

GŁÓWNE WYNIKI

1. OPINIE NA TEMAT ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

WOBEC DZIECI – POSTAWY WOBEC STEREOTYPÓW

Kwestionariusz rozpoczyna się listą twierdzeń (zbudowanych w oparciu o funkcjonujące w społeczeństwie stereotypy) dotyczących różnych aspektów i form przemocy stosowanej wobec dzieci. Twierdzenia te dotyczą poszczególnych rodzajów form przemocy: fizycznej, psychicznej, ekonomicznej i seksualnej. Poproszono ankietowanych o ustosunkowanie się do nich.

Wyniki pokazują, że respondenci będący przedstawicielami grup zawodowych „pierwszego kontaktu” z przypadkami występowania przemocy w rodzinie, generalnie nie zgadzają się ze stereotypowymi stwierdzeniami dotyczącymi przemocy w rodzinie wobec dzieci. Wyjątkiem jest stwierdzenie, że *„Prawo w Polsce słabo chroni dzieci, które są ofiarami przemocy w rodzinie.”* Zdecydowana większość ankietowanych zgadza się z tym sformułowaniem. Badani w znacznej większości wyrażali zdecydowane opinie, o czym świadczy stosunkowo niski odsetek odpowiedzi *„trudno powiedzieć”*.

Stosunkowo najwięcej wątpliwości wzbudziła kwestia tego, czy rodzice powinni pytać dziecko o zdanie, gdy chcą wydać jego pieniądze – nie miało zdania na ten temat 15% policjantów i 12% pracowników służby zdrowia oraz tego, czy rodzice mają prawo ukarać dziecko laniem – 16% wśród policjantów i 12% wśród pracowników służby zdrowia. Odsetek odpowiedzi *„trudno powiedzieć”* przekroczył poziom 10% również wśród lekarzy w odniesieniu do kwestii, czy prawo w Polsce słabo chroni dzieci będące ofiarami przemocy w rodzinie (14%) oraz wśród policjantów, gdy chodzi o ocenę, czy pogróżki i zastraszanie dziecka w rodzinie nie jest jeszcze przemocą.

STWIERDZENIA DOTYCZĄCE PRZEMOCY FIZYCZNEJ WOBEC DZIECI

Zdecydowana większość ankietowanych nie zgadza się z twierdzeniami dotyczącymi przemocy fizycznej stosowanej w rodzinie wobec dzieci.

Z twierdzeniem „Rodzice mają prawo ukarać swoje dziecko laniem.” nie zgadza się: 95% kuratorów, 89% pracowników socjalnych, 88% pedagogów szkolnych, 74% pracowników służby zdrowia oraz 61% ankietowanych policjantów. Z kolei z twierdzeniem tym zgadza się odpowiednio: 1% kuratorów, 5% pracowników socjalnych, 8% pedagogów szkolnych, 14% pracowników służby zdrowia oraz prawie co czwarty (23%) policjant, co jest wynikiem znacznie wyróżniającym się na tle innych grup zawodowych.

Drugim twierdzeniem dotyczącym przemocy w rodzinie wobec dzieci było: „Przemoc wobec dzieci w rodzinie, to wyolbrzymiony problem – kłótnie, rękoczynny zdarzają się w każdym domu.”. W przypadku tego sformułowania również znaczna większość respondentów udzieliła odpowiedzi „nie zgadzam się”. Rozkład procentowy wygląda w następujący sposób: kuratorzy – 93%, pedagodzy szkolni – 88%, policjanci – 83%, pracownicy socjalni 81%, pracownicy służby zdrowia – 78%. Z twierdzeniem tym zgadza się odpowiednio: 7%, 7%, 11%, 13% i 14% ankietowanych przedstawicieli grup zawodowych.

Wśród badanych grup „pierwszego kontaktu” pod względem akceptacji prawa rodziców do karania swoich dzieci laniem, szczególnie na tle innych wyróżniają się dwie grupy: policjanci (23%) i pracownicy służby zdrowia (14%).

O tym, że przemoc w rodzinie wobec dzieci to wyolbrzymiony problem nieznacznie częściej przekonani są pracownicy służby zdrowia (14%) oraz pracownicy socjalni (13%).

STWIERDZENIA DOTYCZĄCE PRZEMOCY PSYCHICZNEJ WOBEC DZIECI

Znaczna większość uczestniczących w badaniu przedstawicieli grup „pierwszego kontaktu” zdecydowanie odrzucało także stereotypy dotyczące przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci. Odpowiedzi negatywnej na pytanie o akceptację twierdzenia „Obrażanie dziecka, wyzwiska, to normalna rzecz w życiu rodzin” udzieliło 94% pracowników socjalnych, 91% kuratorów, 89% pracowników służby zdrowia, 86% pedagogów szkolnych oraz 81% policjantów. Twierdząco ustosunkowała się do tego twierdzenia ponad jedna szóstka (16%) policjantów, co dziesiąty (10%) pedagog szkolny, prawie jedna dziesiąta (9%) pracowników służby zdrowia, ponad jedna dwudziesta (6% kuratorów) oraz co dwudziesty (5%) pracownik socjalny.

Rozkład wyników zbliżony do poprzedniego jest również w drugim twierdzeniu dotyczącym przemocy psychicznej. Brzmiało ono: „*Pogróżki i zastraszanie dziecka w rodzinie to jeszcze nie przemoc.*” Nie zgadza się z tą tezą 95% kuratorów, 93% pracowników socjalnych, 88% pedagogów szkolnych, 84% pracowników służby zdrowia oraz 79% policjantów. Wśród badanych grup zgadza się z nią natomiast ponad jedna dziesiąta (11%) pedagogów szkolnych, co dziesiąty pracownik służby zdrowia i policjant (po 10%), ponad jedna dwudziesta (6%) badanych pracowników socjalnych oraz zaledwie 2% kuratorów.

STWIERDZENIA DOTYCZĄCE PRZEMOCY EKONOMICZNEJ WOBEC DZIECI

Spośród stereotypowych stwierdzeń dotyczących przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci, najsilniej i niemal jednogłośnie przedstawiciele grup „pierwszego kontaktu” odrzucili stwierdzenia mówiące, że rodzice mają prawo ukarać dziecko pozbawiając je posiłku. Z tym stwierdzeniem nie zgadzają się wszyscy pracownicy socjalni i policjanci (po 100%), prawie wszyscy pedagodzy szkolni i kuratorzy (po 99%) oraz 96% pracowników służby zdrowia. Z twierdzeniem tym zgada się jedynie trzech na stu (3%) pracowników służby zdrowia oraz co setny kurator (1%). Wśród przedstawicieli pozostałych grup zawodowych nie wystąpiły przypadki akceptacji tego sformułowania.

Drugie twierdzenie dotyczące przemocy ekonomicznej brzmiało: „*Rodzice nie muszą pytać dziecka o zgodę, jeśli chcą wydać jego pieniądze.*” Z tezą tą nie zgadza się ponad dziewięć dziesiątych (92%) pedagogów szkolnych, ponad cztery piąte kuratorów i pracowników socjalnych (po 86%), ponad trzy czwarte (78%) pracowników służby zdrowia oraz ponad trzy piąte (67%) policjantów. Największy odsetek osób zgadzających się z tym stwierdzeniem występuje wśród policjantów (18%), zgadza się z nim również co dziesiąty (10%) pracownik służby zdrowia, prawie jedna dziesiąta pracowników socjalnych i kuratorów (odpowiednio 9% i 8%) oraz co pięćdziesiąty (2%) pedagog szkolny.

STWIERDZENIA DOTYCZĄCE PRZEMOCY SEKSUALNEJ WOBEC DZIECI

Stereotypowe stwierdzenia dotyczące przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci, o które zapytaliśmy w badaniu, zostały przez osoby „pierwszego kontaktu”

powszechnie odrzucone. Najsilniej nie zgadzano się z opinią, że najlepiej jest jeżeli dziecko, które ktoś w rodzinie skrzywdził seksualnie nikomu się nie poskarży (od 95% wśród pracowników służby zdrowia, 98% wśród kuratorów, policjantów i pracowników socjalnych do 99% wśród pedagogów szkolnych). Opinię, że sytuacja, w której dziecko, które doświadczyło w rodzinie przemocy seksualnej, nikomu się nie skarży, jest pożądana, wyraża od 1% pracowników socjalnych czy pedagogów do 4% lekarzy.

98% pedagogów szkolnych, 96% pracowników socjalnych, 95% kuratorów, 94% pracowników służby zdrowia oraz 88% policjantów nie zgadza się ze stwierdzeniem, że w ogóle nie istnieje coś takiego jak wykorzystywanie seksualne dzieci w rodzinie. Odmiennego zdania jest prawie jedna dziesiąta (8%) policjantów, co dwudziesty (5%) pracownik służby zdrowia i po 4% kuratorów i pracowników socjalnych. Mniej niż 1% pedagogów szkolnych zgadza się z tym stwierdzeniem.

STWIERDZENIA OGÓLNE DOTYCZĄCE PRZEMOCY W RODZINIE WOBEC DZIECI

Badani przedstawiciele grup „pierwszego kontaktu” z przypadkami przemocy w rodzinie powszechnie nie zgadzali się z opinią, że istnieją okoliczności, które usprawiedliwiają przemoc w rodzinie wobec dzieci. Odpowiedzi takiej udzieliło 96% kuratorów, 95% pracowników socjalnych, 94% pedagogów szkolnych, 93% pracowników służby zdrowia i 88% policjantów. Zgadza się z tą opinią prawie jedna dziesiąta (8%) policjantów, ponad jedna dwudziesta (6%) pracowników służby zdrowia, co dwudziesty (5%) pracownik socjalny oraz co pięćdziesiąty (po 2%) pedagog szkolny czy kurator.

Kolejne ogólne stwierdzenie dotyczące przemocy w rodzinie brzmiało: *„Prawo w Polsce słabo chroni dzieci, które są ofiarami przemocy w rodzinie”*. Zgadza się z tą tezą cztery piąte (80%) pedagogów szkolnych i pracowników socjalnych, prawie trzy czwarte (72%) pracowników służby zdrowia, siedem dziesiątych (70%) kuratorów oraz 69% policjantów. Nie zgadza się z tym stwierdzeniem prawie jedna czwarta (24%) policjantów, jedna piąta (20%) kuratorów, po 14% pracowników służby zdrowia i pedagogów szkolnych oraz 13% pracowników socjalnych.

GRUPY PIERWSZEGO KONTAKTU WOBEC STEREOTYPÓW I OPINII															
	Pedagodzy szkolni			Kuratorzy			Pracownicy socjalni			Pracownicy służby zdrowia			Policjanci		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
Obrażanie dziecka, wyzwiska, to normalna rzecz w życiu rodzin.	10%	86%	4%	6%	91%	3%	5%	94%	1%	9%	89%	2%	16%	81%	3%
Rodzice nie muszą pytać dziecka o zgodę, jeśli chcą wydać jego pieniądze.	2%	92%	6%	8%	86%	6%	9%	86%	5%	10%	78%	12%	18%	67%	15%
Prawo w Polsce słabo chroni dzieci, które są ofiarami przemocy w rodzinie.	80%	14%	6%	70%	20%	10%	80%	13%	7%	72%	14%	14%	69%	24%	7%
Istnieją okoliczności, które usprawiedliwiają przemoc wobec dzieci w rodzinie.	2%	94%	4%	2%	96%	2%	5%	95%	0%	6%	93%	1%	8%	88%	4%
Rodzice mają prawo ukarać swoje dziecko laniem.	8%	88%	4%	1%	95%	4%	5%	89%	6%	14%	74%	12%	23%	61%	16%
Przemoc wobec dzieci w rodzinie, to wyolbrzymiony problem – kłótnie, rękoczynny zdarzają się w każdym domu.	7%	88%	5%	7%	93%	0%	13%	81%	6%	14%	78%	8%	11%	83%	6%
Rodzice mają prawo ukarać dziecko pozbawiając je posiłku.	0%	99%	1%	1%	99%	0%	0%	100%	0%	3%	96%	1%	0%	100%	0%
Pogróżki i zastraszanie dziecka w rodzinie to jeszcze nie przemoc.	11%	88%	1%	2%	95%	3%	6%	93%	1%	10%	84%	6%	10%	79%	11%
W ogóle nie istnieje coś takiego jak wykorzystanie seksualne dzieci w rodzinie.	0%	98%	2%	4%	95%	1%	4%	96%	0%	5%	94%	1%	8%	88%	4%
Najlepiej jest, jeśli dziecko, które ktoś w rodzinie skrzywdził seksualnie nikomu się nie poskarży.	1%	99%	0%	2%	98%	0%	1%	98%	1%	4%	95%	1%	2%	98%	0%

2. KONTAKT Z PRZYPADKAMI PRZEMOCY W RODZINIE WOBEC DZIECI

PRZEMOC FIZYCZNA WOBEC DZIECI

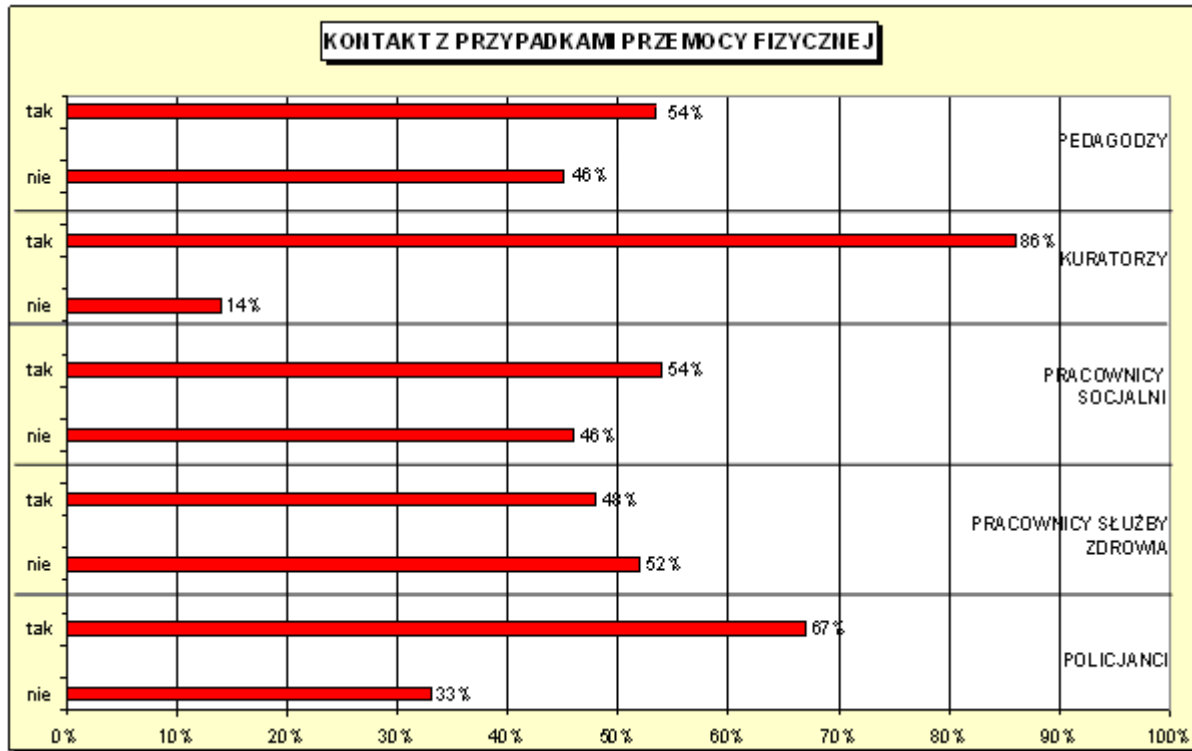
Wyniki badania pokazują, że przedstawiciele grup zawodowych „pierwszego kontaktu” mają kontakt z przypadkami przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci.

Zdecydowanie najczęściej styczność z przynajmniej jednym przypadkiem przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci deklarują kuratorzy (86%). Dodatkowo ciekawym jest, że dwie piąte (41%) kuratorów na pytanie o znajomość przypadków przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci, stwierdza, iż miała z nimi styczność kilka razy, a ponad jedna trzecia kuratorów (37%) deklaruje, że takich przypadków było wiele. Świadczyć to może o znacznej skali tego problemu. Jedynie 14% spośród badanych kuratorów nigdy w swojej pracy nie zetknęła się z problemem przemocy w rodzinie wobec dzieci.

Drugą pod względem częstości kontaktów z przypadkami przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci jest grupa policjantów. Dwie trzecie (67%) wśród nich przynajmniej raz w swojej karierze zawodowej zetknęła się z przemocą fizyczną w rodzinie wobec dzieci. Przy czym ponad jedna trzecia (36%) badanej grupy twierdzi, że z tą formą przemocy zetknęła się kilka razy, a 12%, mówi, że miało to miejsce wiele razy.

Nieco rzadziej z przemocą fizyczną w rodzinie wobec dzieci mają styczność pedagodzy szkolni i pracownicy socjalni, jednak także jest to większość badanych respondentów z tych grup (po 54%). Pracownicy socjalni mają jednak styczność z przemocą fizyczną w rodzinie wobec dzieci nieco częściej niż pedagodzy szkolni – skumulowane odsetki odpowiedzi „*tak, kilka razy*” oraz „*tak, wiele razy*” wynoszą w pierwszej grupie 38%, a w drugiej 24%.

Z problemem tym miała także styczność nieco mniej niż połowa (48%) badanych pracowników służby zdrowia.

KONTAKT Z PRZYPADKAMI PRZEMOCY FIZYCZNEJ WOBEC DZIECI

	PEDAGODZY SZKOLNI		KURATORZY		PRACOWNICY SOCJALNI		PRACOWNICY SŁUŻBY ZDROWIA		POLICJANCI	
Tak, raz	16%	54%	6%	86%	8%	54%	13%	48%	10%	67%
Tak, dwa razy	14%		2%		8%		6%		9%	
Tak, kilka razy	15%		41%		31%		23%		36%	
Tak, wiele razy	9%		37%		7%		6%		12%	
Nie	46%		14%		46%		52%		33%	

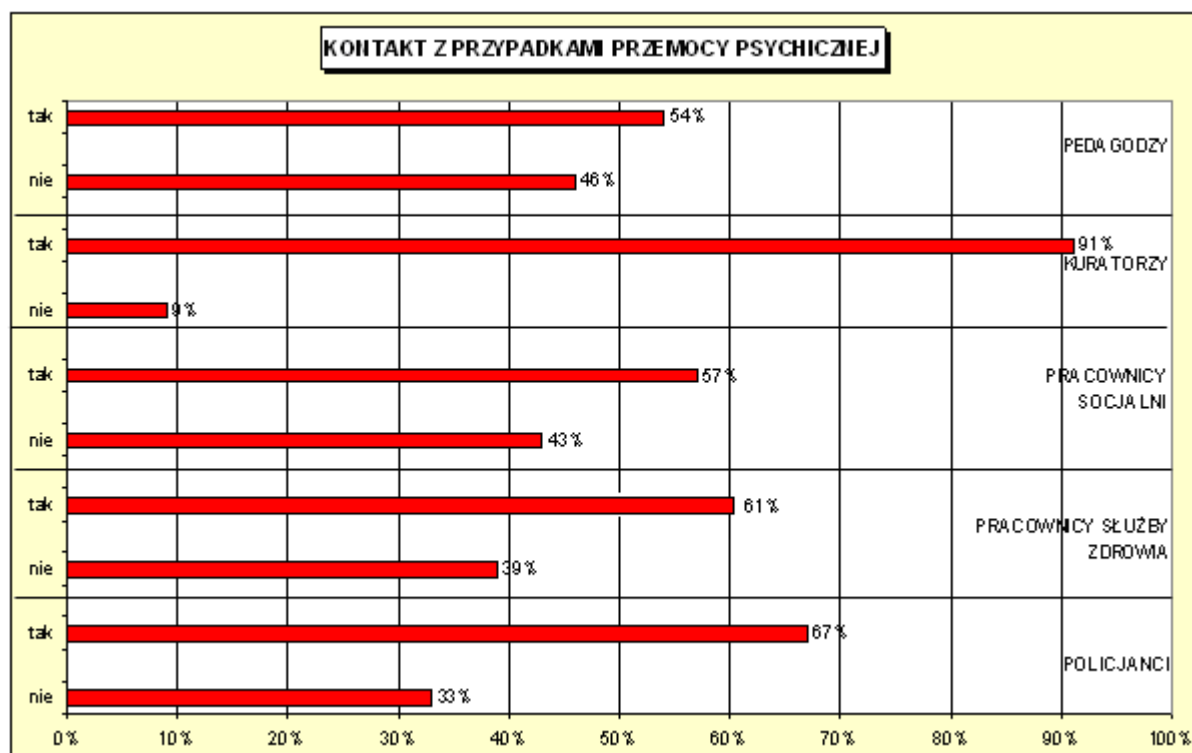
PRZEMOC PSYCHICZNA WOBEC DZIECI

Podobnie jak w przypadku przemocy fizycznej w rodzinie, także z sytuacjami przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci najczęściej kontakt mają kuratorzy. Dziewięć dziesiątych (91%) badanych respondentów przynajmniej raz miała styczność z taką formą przemocy w rodzinie. Prawie dwie piąte (39%) tej grupy miała z nią styczność kilka razy, a ponad jedna trzecia (35%) wiele razy.

Drugą pod względem częstości deklarowanego kontaktu z przypadkami przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci grupą „pierwszego kontaktu” są policjanci. Dwie trzecie (67%) badanych z tej grupy zetknęła się z problemem przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci. Ponad jedna trzecia (37%) respondentów z tej grupy twierdzi, że z taką formą przemocy spotkała się kilka razy, a 16% badanych policjantów - że wiele razy.

O kontakcie z mającymi miejsce w rodzinie sytuacjami przemocy psychicznej wobec dzieci mówi również większość (61%) pracowników służby zdrowia.

W mniejszym stopniu styczność z przypadkami przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci deklarują pracownicy socjalni i pedagodzy, chociaż w obu przypadkach więcej niż połowa respondentów spotkała się z psychiczną przemocą w rodzinie (odpowiednio 57% i 54%).

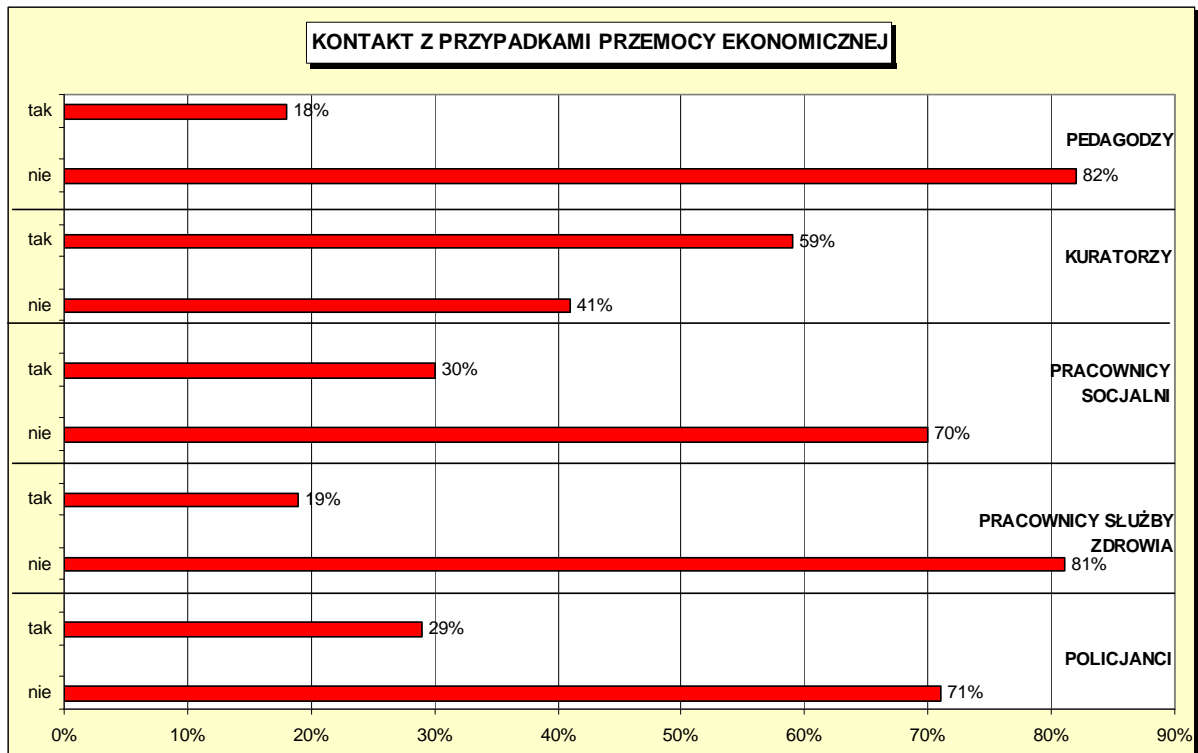

KONTAKT Z PRZYPADKAMI PRZEMOCY PSYCHICZNEJ WOBEC DZIECI										
	PEDAGODZY SZKOLNI		KURATORZY		PRACOWNICY SOCJALNI		PRACOWNICY SŁUŻBY ZDROWIA		POLICJANCI	
Tak, raz	9%	54%	9%	91%	15%	57%	11%	61%	6%	67%
Tak, dwa razy	13%		8%		6%		6%		8%	
Tak, kilka razy	21%		39%		31%		30%		37%	
Tak, wiele razy	11%		35%		5%		14%		16%	
Nie	46%		9%		43%		39%		33%	

PRZEMOC EKONOMICZNA WOBEC DZIECI

Na pytanie o styczność z przypadkami przemocy ekonomicznej w rodzinie w stosunku do dzieci twierdząco najczęściej odpowiadają kuratorzy - ponad połowa (59%) badanej grupy twierdzi, że zetknęła się z tą formą przemocy.

Przedstawiciele innych grup „pierwszego kontaktu” w zdecydowanej większości nie mieli w swojej pracy do czynienia z takimi sytuacjami. Kontakt z przemocą ekonomiczną w rodzinie wobec dzieci zadeklarowało 30% pracowników socjalnych, 29% policjantów, 19% pracowników służby zdrowia oraz 18% pedagogów.

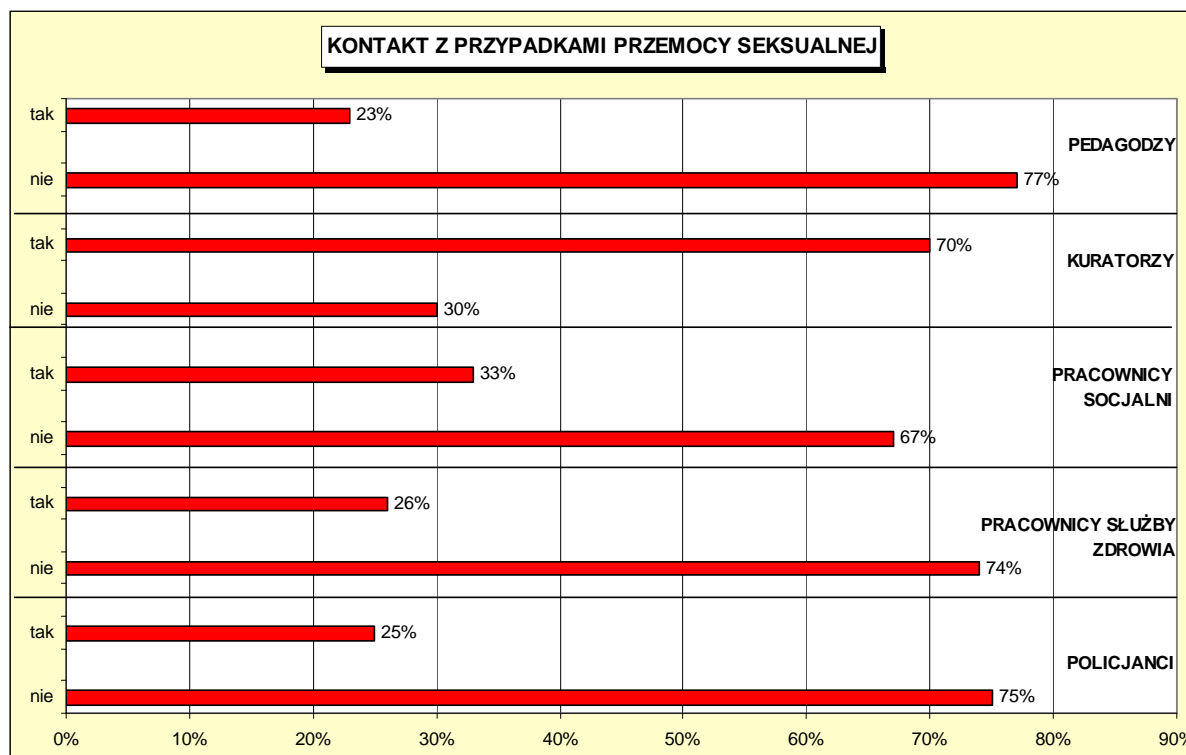
KONTAKT Z PRZYPADKAMI PRZEMOCY EKONOMICZNEJ WOBEC DZIECI										
	PEDAGODZY SZKOLNI		KURATORZY		PRACOWNICY SOCJALNI		PRACOWNICY SŁUŻBY ZDROWIA		POLICJANCI	
	Tak, raz	5%	18%	6%	59%	11%	30%	5%	19%	9%
Tak, dwa razy	3%	9%		2%		2%		4%		
Tak, kilka razy	10%	31%		15%		7%		15%		
Tak, wiele razy	0%	13%		2%		5%		1%		
Nie	82%		41%		70%		81%		71%	

PRZEMOC SEKSUALNA WOBEC DZIECI

Pracownicy „pierwszego kontaktu” stosunkowo rzadko miewali również styczność z przypadkami przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci.

Jedyną wśród badanych grup istotnie częściej mającą kontakt z dziećmi będącymi ofiarami przemocy seksualnej w rodzinie są kuratorzy. Siedmiu z dziesięciu (70%) przedstawicieli tej grupy zawodowej twierdzi, że zetknęli się z tym problemem. Wśród badanych kuratorów prawie dwie piąte (39%) deklaruowało, że byli świadkami takiej sytuacji kilkakrotnie.

Inne grupy zawodowe „pierwszego kontaktu” w większości nie miały styczności z seksualną odmianą przemocy w rodzinie wobec dzieci. Kontakt z dziećmi, które doświadczyły w swoich rodzinach przemocy seksualnej, deklaruje jedna trzecia pracowników socjalnych (33%), jedna czwarta pracowników służby zdrowia (26%) i policjantów (25%) oraz niemal tyle samo pedagogów szkolnych (23%).

KONTAKT Z PRZYPADKAMI PRZEMOCY SEKSUALNEJ WOBEC DZIECI										
	PEDAGODZY SZKOLNI		KURATORZY		PRACOWNICY SOCJALNI		PRACOWNICY SŁUŻBY ZDROWIA		POLICJANCI	
Tak, raz	16%	23%	13%	70%	20%	33%	12%	26%	13%	25%
Tak, dwa razy	3%		14%		8%		7%		3%	
Tak, kilka razy	3%		39%		5%		7%		8%	
Tak, wiele razy	1%		4%		0%		0%		1%	
Nie	77%		30%		67%		74%		75%	

3. ŹRÓDŁA WIEDZY LUB PODEJRZEŃ O STOSOWANIU PRZEMOCY W RODZINIE WOBEC DZIECI

PRZEMOC FIZYCZNA WOBEC DZIECI

Najczęstszym źródłem wiedzy **pedagogów szkolnych** o stosowaniu w rodzinie przemocy fizycznej wobec dzieci są sami pokrzywdzeni – dzieci (wskazuje je 61% badanych). Nieco rzadziej pedagodzy deklarują, iż sami zauważyli ten problem (45%) lub że dowiedzieli się o nim od nauczyciela (33%) czy innych dzieci w klasie lub szkole (31%).

Pedagodzy szkolni (wskazani przez 57% badanych kuratorów) oraz nauczyciele (56%) są zasadniczymi źródłami informacji o sytuacjach stosowania przemocy fizycznej w rodzinie dla **kuratorów**. Również połowa (52%) badanych kuratorów twierdzi, że sama zauważa takie sytuacje, a nieco mniej, że dowiedziała się o nich od pokrzywdzonego dziecka (47%) czy od pracownika socjalnego (46%).

Ponad dwie piąte (41%) **pracowników socjalnych** mówi, że najczęściej dowiaduje się o przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci od kogoś z sąsiedztwa ofiary. Prawie jedna trzecia (32%) z nich twierdzi też, że sama zauważa tego typu sytuacje. Rzadziej pracownicy socjalni wskazują w tym kontekście nauczyciela (25%) czy kuratora (17%).

Pracownicy służby zdrowia twierdzą, że sami zauważają przejawy przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci. Odpowiedzi takiej udzieliła ponad jedna trzecia (37%) ankietowanych. Co piąty przedstawiciel służby zdrowia (20%) deklaruje, że o tej formie przemocy dowiedział się od samego pokrzywdzonego dziecka. W mniejszym stopniu dla badanych z tej grupy liczą się inne źródła informacji: matka lub ktoś inny z rodziny (po 13%) czy pielęgniarka/lekarz (12%).

Relatywnie najczęściej wskazywanym przez **policjantów** źródłem informacji o przemocy fizycznej w rodzinie są matki pokrzywdzonych dzieci (41%). Jedna trzecia policjantów mówi, że o takich sytuacjach dowiaduje się od pedagogów szkolnych (33%) lub od samych pokrzywdzonych dzieci (32%). Co czwarty policjant deklaruje, że sam zauważa takie przypadki (25%) lub że wie o nich od kogoś innego z rodziny dziecka (24%).

Źródła wiedzy bądź podejrzeń o stosowaniu przemocy fizycznej w rodzinie wobec dziecka					
	Pedagodzy szkolni	Kuratorzy	Pracownicy socjalni	Pracownicy służby zdrowia	Policjanci
zauważyłem(am) sam	45%	52%	32%	37%	25%
dowiedziałem(am) się od pokrzywdzonego dziecka	61%	47%	13%	20%	32%
od matki	17%	36%	4%	13%	41%
od ojca	8%	13%	2%	8%	13%
od rodzeństwa	12%	25%	6%	8%	16%
od innych dzieci w klasie/szkole	31%	19%	15%	5%	12%
od kogoś innego z rodziny dziecka	17%	34%	12%	13%	24%
od nauczyciela	33%	56%	25%	8%	17%
od dzielnicowego/policjanta	15%	39%	15%	5%	12%
od kuratora	17%	33%	17%	2%	4%
od pracownika socjalnego	6%	46%	12%	3%	20%
od pielęgniarki/ lekarza	17%	22%	7%	12%	7%
od pedagoga szkolnego	13%	57%	20%	3%	33%
od kogoś z sąsiedztwa	18%	41%	41%	10%	22%
od kogoś innego	15%	15%	13%	3%	9%
<i>trudno mi powiedzieć</i>	2%	0%	0%	3%	1%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

PRZEMOC PSYCHICZNA WOBEC DZIECI

Pedagodzy szkolni o psychicznej przemocy w rodzinie dowiadują się najczęściej od samego pokrzywdzonego dziecka. Odpowiedzi takiej udzieliło dwie trzecie (67%) ankietowanych. Dwie piąte (41%) pedagogów natomiast o psychicznych przejawach przemocy w rodzinie wobec dzieci wie z własnych obserwacji. Rzadziej wskazywane są w tym kontekście inne źródła: matka (24%), nauczyciel (23%) czy inne dzieci w klasie lub szkole (20%).

Dwie trzecie (67%) **kuratorów** sama zauważa problem psychicznej przemocy w rodzinie wobec dzieci. Dla większości badanych z tej grupy ważnymi źródłami informacji o takich sytuacjach są: pedagodzy szkolni (58%), same ofiary (56%), nauczyciele (53%) czy matki dzieci (45%).

Prawie dwie piąte (38%) **pracowników socjalnych** stwierdza, że wie o problemie psychicznej przemocy w rodzinie wobec dzieci z własnych obserwacji. Dla mniejszej liczby przedstawicieli tej grupy źródłem wiedzy o takich sytuacjach są pedagodzy szkolni lub ktoś z sąsiedztwa rodzin, w których występuje ten problem (po 29%), nauczyciele (24%) bądź same ofiary (15%).

Blisko połowa **pracowników służby zdrowia** (46%) twierdzi, że o przypadkach stosowania psychicznej przemocy w rodzinie wobec dzieci wie z własnych obserwacji. Jeżeli wskazywane są przez tę grupę inne źródła, są to głównie: matka dziecka lub ktoś inny z rodziny (po 13%), bądź ktoś z sąsiedztwa (10%).

Czterech z dziesięciu badanych **policjantów** (40%) natomiast twierdzi, że ich głównym źródłem wiedzy o psychicznej przemocy w rodzinie wobec dzieci są matki ofiar. Jedna trzecia ankietowanych z tej grupy deklaruje, że o takich formach agresji wie od pedagogów szkolnych bądź z własnych obserwacji (po 33%). Prawie tyle samo policjantów o przemocy psychicznej w rodzinie dowiaduje się od pokrzywdzonego dziecka lub kogoś innego z jego rodziny (po 30%).

Źródła wiedzy bądź podejrzeń o stosowaniu przemocy psychicznej w rodzinie wobec dziecka.					
	Pedagodzy szkolni	Kuratorzy	Pracownicy socjalni	Pracownicy służby zdrowia	Policjanci
zauważyłem(am) sam	41%	67%	38%	46%	33%
dowiedziałem(am) się od pokrzywdzonego dziecka	67%	56%	15%	27%	30%
od matki	24%	45%	6%	13%	40%
od ojca	9%	19%	3%	9%	18%
od rodzeństwa	9%	27%	6%	6%	25%
od innych dzieci w klasie/szkole	20%	18%	9%	0%	15%
od kogoś innego z rodziny dziecka	17%	38%	21%	13%	30%
od nauczyciela	23%	53%	24%	8%	19%
od dzielnicowego/policjanta	2%	29%	12%	3%	12%
od kuratora	9%	35%	13%	3%	6%
od pracownika socjalnego	6%	43%	13%	3%	18%
od pielęgniarki/ lekarza	5%	21%	10%	7%	4%
od pedagoga szkolnego	8%	58%	29%	1%	33%
od kogoś z sąsiedztwa	15%	38%	29%	10%	19%
od kogoś innego	10%	38%	6%	6%	19%
<i>trudno mi powiedzieć</i>	5%	14%	2%	4%	1%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

PRZEMOC EKONOMICZNA WOBEC DZIECI

Pedagodzy szkolni twierdzą, że najczęściej o przemocy ekonomicznej w rodzinie dowiadują się bezpośrednio od pokrzywdzonego dziecka. Odpowiedzi takiej udzieliło ponad dwie trzecie (67%) ankietowanych pedagogów. Ponad jedna trzecia (36%) z nich deklaruje, że ten problem zauważa sama. W mniejszym stopniu źródłem informacji na ten temat są inne dzieci w szkole lub klasie (26%) lub nauczyciele (24%).

Kuratorzy również w większości (58%) twierdzą, że o ekonomicznej przemocy w rodzinie wobec dzieci dowiadują się od ofiar, a co drugi (50%) mówi, że sam zauważa takie sytuacje. Jednak wielu profesjonalistów z tej grupy korzysta również z innych źródeł: pracownika socjalnego (48%), pedagoga szkolnego (41%), nauczyciela (41%) lub kogoś z sąsiedztwa (36%).

Pracownicy socjalni relatywnie najczęściej deklarują, iż o przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci wiedzą z własnych obserwacji (34%) lub że dowiadują się o niej od pokrzywdzonego dziecka (26%), jego matki lub kogoś z sąsiedztwa (po 20%).

Jedna trzecia (po 32%) **pracowników służby zdrowia** jako źródło informacji o ekonomicznej przemocy w rodzinie wobec dzieci wskazuje ofiary przemocy lub własne obserwacje.

Pokrzywdzone dzieci lub własne obserwacje to również relatywnie najczęściej przez **policjantów** wymieniane źródła informacji o przemocy ekonomicznej w rodzinie (odpowiednio 35% i 32%), jednak osoby z tej grupy wskazują również w tym kontekście pedagoga szkolnego, rodzeństwo (po 29%) czy też inną osobę z rodziny ofiary (27%).

Źródła wiedzy bądź podejrzeń o stosowaniu przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dziecka.

	Pedagodzy szkolni	Kuratorzy	Pracownicy socjalni	Pracownicy służby zdrowia	Policjanci
zauważyłem(am) sam	36%	50%	34%	32%	32%
dowiedziałem(am) się od pokrzywdzonego dziecka	67%	58%	26%	32%	35%
od matki	12%	33%	20%	12%	21%
od ojca	0%	25%	6%	0%	9%
od rodzeństwa	2%	30%	3%	8%	29%
od innych dzieci w klasie/szkole	26%	16%	3%	4%	9%
od kogoś innego z rodziny dziecka	4%	31%	17%	4%	27%
od nauczyciela	24%	41%	17%	4%	18%
od dzielnicowego/policjanta	0%	22%	14%	0%	6%
od kuratora	10%	27%	6%	0%	6%
od pracownika socjalnego	9%	48%	11%	8%	6%
od pielęgniarki/ lekarza	0%	14%	9%	8%	6%
od pedagoga szkolnego	8%	41%	17%	4%	29%
od kogoś z sąsiedztwa	0%	36%	20%	8%	21%
od kogoś innego	10%	8%	11%	0%	15%
<i>trudno mi powiedzieć</i>	0%	0%	0%	4%	0%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

PRZEMOC SEKSUALNA WOBEC DZIECI

Źródłem informacji o przemoc seksualnej w rodzinie wobec dzieci dla **pedagogów** stosunkowo najczęściej są same pokrzywdzone dzieci (43%) albo też wiedzą o tym problemie z własnych obserwacji (38%). Rzadziej wskazywane są inne źródła: nauczyciele (24%), inne dzieci w klasie lub szkole czy kurator (po 13%).

Prawie dwie piąte (39%) **kuratorów** twierdzi, że w przypadkach przemoc seksualnej w rodzinie wobec dzieci ich głównym źródłem informacji są pedagodzy szkolni. Jedna trzecia z nich sama zauważa ten problem (34%), dowiaduje się od samego dziecka (32%) lub od nauczyciela (31%).

Pracownicy socjalni deklarują, że problem przemoc seksualnej w rodzinie wobec dzieci najczęściej zauważają sami (22%) lub też źródłem ich informacji są pedagodzy szkolni (20%) czy ktoś inny z rodziny bądź z sąsiedztwa dziecka (po 18%).

Trzech na dziesięciu (30%) **pracowników służby zdrowia** twierdzi, że przypadki przemoc seksualnej w rodzinie wobec dzieci zauważyła sama. Dla 18% profesjonalistów z tej grupy źródłem informacji na ten temat była matka (18%).

Policjanci natomiast mówią, że o przejawach przemoc seksualnej w rodzinie wobec dzieci najczęściej dowiadują się od matki pokrzywdzonego dziecka (37%). Co piąty policjant deklaruje, że zauważył sam (20%) lub wskazuje inne źródła informacji na ten temat: pokrzywdzone dziecko, pracownika socjalnego lub kogoś z sąsiedztwa (po 20%).

Źródła wiedzy bądź podejrzeń o stosowaniu przemocy seksualnej w rodzinie wobec dziecka.

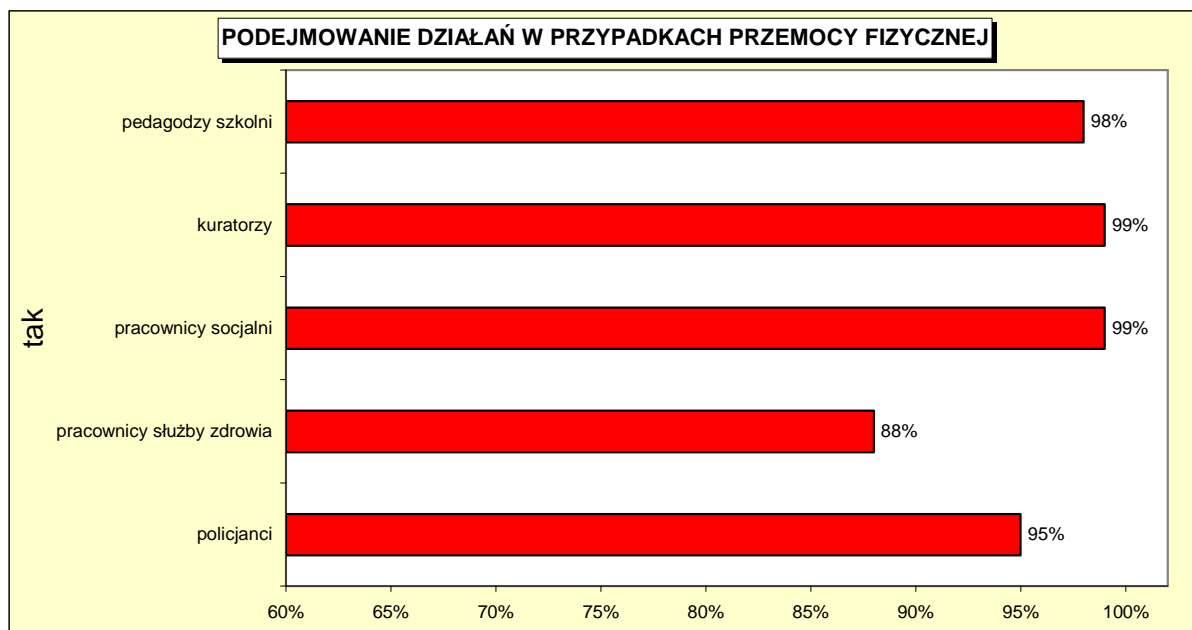
	Pedagodzy szkolni	Kuratorzy	Pracownicy socjalni	Pracownicy służby zdrowia	Policjanci
zauważyłem(am) sam	38%	34%	22%	30%	20%
dowiedziałem(am) się od pokrzywdzonego dziecka	43%	32%	6%	13%	20%
od matki	9%	25%	16%	18%	37%
od ojca	0%	9%	4%	5%	7%
od rodzeństwa	6%	15%	2%	8%	17%
od innych dzieci w klasie/szkole	13%	6%	6%	0%	7%
od kogoś innego z rodziny dziecka	7%	27%	18%	13%	17%
od nauczyciela	24%	31%	12%	3%	10%
od dzielnicowego/policjanta	10%	15%	6%	3%	3%
od kuratora	13%	25%	14%	0%	3%
od pracownika socjalnego	8%	27%	10%	3%	20%
od pielęgniarki/ lekarza	4%	24%	6%	8%	7%
od pedagoga szkolnego	4%	39%	20%	5%	7%
od kogoś z sąsiedztwa	11%	17%	18%	5%	20%
od kogoś innego	11%	15%	12%	13%	13%
<i>trudno mi powiedzieć</i>	0%	2%	2%	5%	3%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

4. REAGOWANIE W SYTUACJACH PRZEMOCY W RODZINIE WOBEC DZIECI

PRZEMOC FIZYCZNA WOBEC DZIECI

Na ogół respondenci, jeśli spotkali się w swojej pracy z przypadkami przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci, podejmowali jakieś działania, aby jej przeciwdziałać. Najpowszechniej reagowali na przypadki przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci pracownicy socjalni (99% osób, które zetknęły się z przypadkami przemocy), kuratorzy (99%) i pedagodzy szkolni (98%). Nieznacznie rzadziej reagowali na sytuacje przemocy fizycznej w rodzinie policjanci (95%), a relatywnie najrzadziej zdarzało się, żeby działania podejmowali pracownicy służby zdrowia (88%).

Respondenci w zdecydowanej większości deklarują, że w przypadkach spotkania się z przemocą fizyczną w rodzinie wobec dzieci reagowali bardzo szybko. Prawie cztery piąte (79%) pracowników służby zdrowia, trzy czwarte (76%) kuratorów, dwie trzecie (67%) policjantów, prawie trzy piąte (58%) pedagogów szkolnych oraz ponad połowa (54%) pracowników socjalnych deklaruje, że na przemoc fizyczną zareagowali po pierwszym podejrzeniu.

Ponad dwie piąte pracowników socjalnych (43%) i pedagogów szkolnych (41%), prawie jedna trzecia (32%) policjantów oraz jedna piąta (po 21%) kuratorów i pracowników służby zdrowia deklaruje podjęcie działań po upewnieniu się.

SZYBKOŚĆ PODEJMOWANIA DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY FIZYCZNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI				
	po pierwszym podejrzeniu	po upewnieniu się	po tym, jak sprawa stała się znana	<i>trudno mi powiedzieć</i>
Pedagodzy szkolni:	58%	41%	0%	1%
Kuratorzy:	76%	21%	1%	2%
Pracownicy socjalni:	54%	43%	3%	0%
Pracownicy służby zdrowia:	79%	21%	0%	0%
Policjanci:	67%	32%	1%	0%

PRZEMOC PSYCHICZNA WOBEC DZIECI

Respondenci w przeważającej większości podejmowali jakieś działania również, kiedy mieli do czynienia z przemocą psychiczną w rodzinie wobec dzieci. Najczęściej (100%) reagowali w tego rodzaju sytuacjach kuratorzy. Tylko nieco rzadziej podejmowali jakieś działania policjanci (96%), pedagogzy szkolni (95%) i pracownicy socjalni (94%). Najrzadziej w przypadkach stosowania przez kogoś z rodziny przemocy psychicznej wobec dzieci reagują pracownicy służby zdrowia (79%).

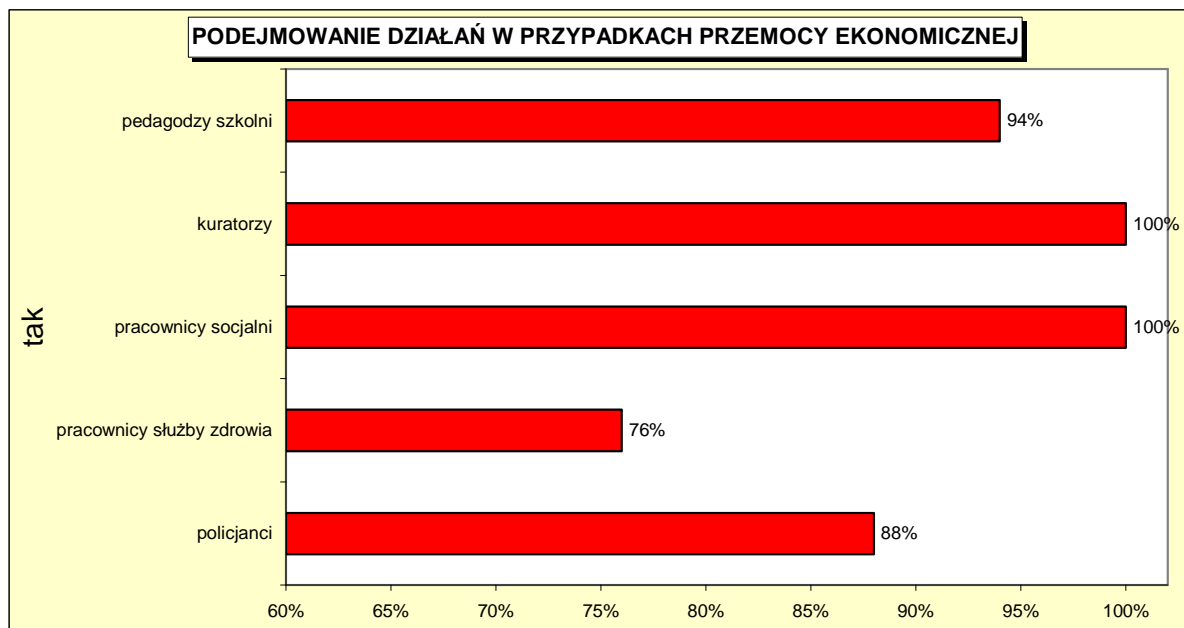
Gdy przedstawiciele badanych grup zawodowych stykają się z przypadkami przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci, reagują nieco wolniej niż w sytuacji kontaktu z przemocą fizyczną. Podjęcie działań już po pierwszym podejrzeniu deklaruje większość – trzy piąte - pracowników służby zdrowia (62%), policjantów (61%) i kuratorów (60%). Mniej niż połowa pracowników socjalnych (48%) i pedagogów szkolnych (47%) reaguje już przy pierwszym podejrzeniu zaistnienia przemocy psychicznej wobec dziecka.

Pozostali badani z podjęciem działań czekają na upewnienie się – opcję tę wskazała ponad połowa badanych pedagogów szkolnych oraz pracowników socjalnych (po 52%), prawie dwie piąte (39%) ankietowanych policjantów, ponad jedna trzecia badanych kuratorów (37%) oraz pracowników służby zdrowia (34%).

SZYBKOŚĆ PODEJMOWANIA DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY PSYCHICZNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI				
	po pierwszym podejrzeniu	po upewnieniu się	po tym, jak sprawa stała się znana	<i>trudno mi powiedzieć</i>
Pedagodzy szkolni:	47%	52%	0%	1%
Kuratorzy:	60%	37%	2%	1%
Pracownicy socjalni:	48%	52%	0%	0%
Pracownicy służby zdrowia:	62%	34%	2%	2%
Policjanci:	61%	39%	0%	0%

PRZEMOC EKONOMICZNA WOBEC DZIECI

Podobnie jak w przypadkach zetknięcia się z przemocą fizyczną i psychiczną, respondenci na ogół podejmowali jakieś działania, gdy w swojej pracy napotkali przemoc ekonomiczną w rodzinie wobec dzieci. Zrobili coś w tej sprawie wszyscy ankietowani kuratorzy i pracownicy socjalni (po 100%), którzy mieli kontakt z przemocą ekonomiczną. Niewiele rzadziej reagowali pedagodzy szkolni (94%). Trochę rzadziej (88%) podejmowanie działań deklarują policjanci. Pracownicy służby zdrowia stosunkowo najrzadziej (76%) podejmowali jakieś działania, gdy zetknęli się z przypadkami przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci.

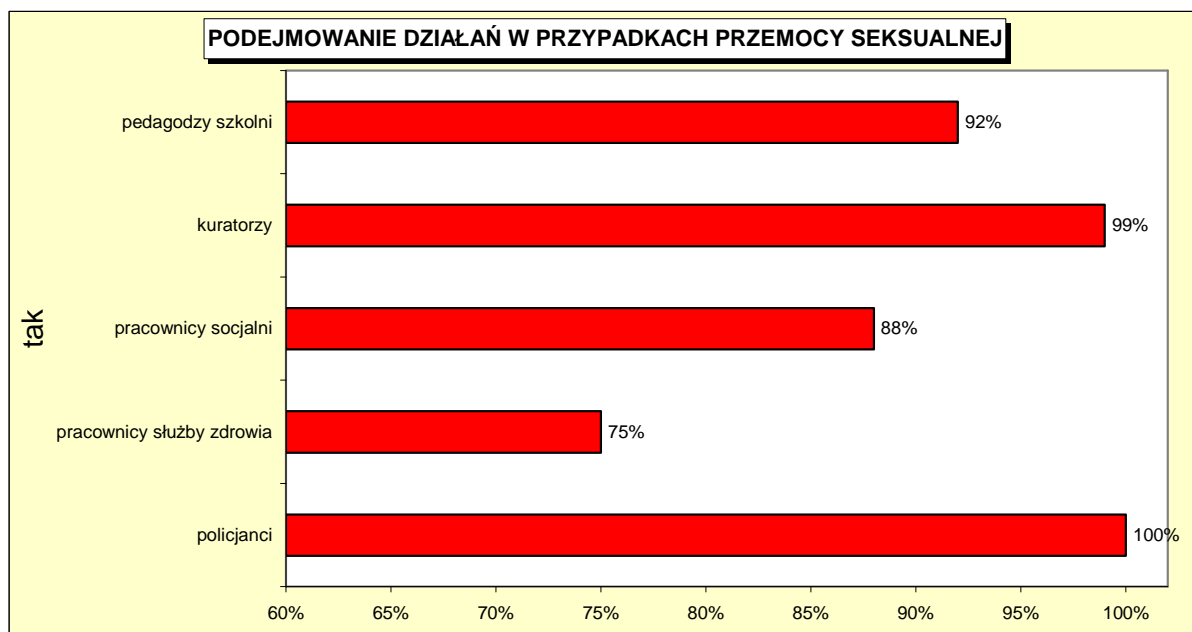
Dość szybka reakcja respondentów ma miejsce również w przypadkach przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci. Natychmiast po pierwszym podejrzeniu reaguje trzy piąte pedagogów szkolnych (60%) i kuratorów (58%). W mniejszym stopniu tak szybko działania podejmują pracownicy służby zdrowia (47%), policjanci (43%) czy pracownicy socjalni (40%).

Po upewnieniu się, że taka forma przemocy miała miejsce, reaguje ponad połowa pracowników socjalnych oraz pracowników służby zdrowia (odpowiednio 54% i 53%), co drugi policjant (50%), ponad dwie piąte (42%) kuratorów oraz prawie trzy dziesiąte (29%) pedagogów szkolnych.

SZYBKOŚĆ PODEJMOWANIA DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY EKONOMICZNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI				
	po pierwszym podejrzeniu	po upewnieniu się	po tym, jak sprawa stała się znana	<i>trudno mi powiedzieć</i>
Pedagogzy szkolni:	60%	29%	4%	7%
Kuratorzy:	58%	42%	0%	0%
Pracownicy socjalni:	40%	54%	3%	3%
Pracownicy służby zdrowia:	47%	53%	0%	0%
Policjanci:	43%	50%	7%	0%

PRZEMOC SEKSUALNA WOBEC DZIECI

Większość respondentów, jeśli zetknęła się z przypadkami przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci, to podejmowała jakieś działania by jej przeciwdziałać. Najpowszechniej robili coś w związku z zaistniałą sytuacją policjanci (100%), kuratorzy (99%) oraz pedagodzy szkolni (92%). Istotnie rzadziej niż w przypadku innych rodzajów przemocy, w przypadku przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci podejmują działania pracownicy socjalni (88%). Relatywnie w najmniejszym stopniu reagowali na przemoc seksualną, podobnie jak i na inne rodzaje przemocy, pracownicy służby zdrowia – trzy czwarte (75%) badanych z tej grupy podjęła jakiegokolwiek działania.

Respondenci twierdzą, że bardzo szybko podejmują działania w przypadkach przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci. Ośmiu z dziesięciu (80%) kuratorów, ponad trzy czwarte (77%) pracowników służby zdrowia, ponad trzy piąte pedagogów szkolnych (64%) czy policjantów (62%) oraz nieco mniej niż połowa pracowników socjalnych (48%) deklaruje, iż ich reakcja ma miejsce zaraz po pierwszym podejrzeniu popełnienia w rodzinie przemocy seksualnej w stosunku do dzieci.

Po upewnieniu się reagują przede wszystkim pracownicy socjalni (50% osób), a w mniejszym stopniu policjanci (35%), pedagodzy szkolni (27%), pracownicy służby

zdrowia (23%) czy kuratorzy (15%). Tylko nieliczni z podjęciem działań czekają do momentu, gdy sprawa stanie się znana.

SZYBKOŚĆ PODEJMOWANIA DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY SEKSUALNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI				
	po pierwszym podejrzeniu	po upewnieniu się	po tym, jak sprawa stała się znana	<i>trudno mi powiedzieć</i>
Pedagodzy szkolni:	64%	27%	6%	3%
Kuratorzy:	80%	15%	4%	1%
Pracownicy socjalni:	48%	50%	2%	0%
Pracownicy służby zdrowia:	77%	23%	0%	0%
Policjanci:	62%	35%	3%	0%

PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY W RODZINIE WOBEC DZIECI – TABELA ZBIORCZA					
	PEDAGODZY SZKOLNI	KURATORZY	PRACOWNICY SOCJALNI	PRACOWNICY SŁUŻBY ZDROWIA	POLICJANCI
PRZEMOC FIZYCZNA	98%	99%	99%	88%	85%
PRZEMOC PSYCHICZNA	95%	100%	94%	79%	96%
PRZEMOC EKONOMICZNA	94%	100%	100%	76%	88%
PRZEMOC SEKSUALNA	92%	99%	88%	75%	100%

5. FORMY PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ

PEDAGODZY SZKOLNI

W związku z różnego rodzaju przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci pedagodzy szkolni najczęściej podejmowali działania polegające na różnego rodzaju rozmowach. Były to rozmowy zarówno z samym dzieckiem – ofiarą przemocy, jak i rodzicami lub opiekunami dziecka. W przypadku przemocy psychicznej czy fizycznej rozmowę z dzieckiem podejmowało cztery piąte respondentów (odpowiednio 81% i 80%), w ten sposób reagowało też prawie trzy czwarte (74%) ankietowanych mających styczność z przemocą ekonomiczną oraz trzy piąte (60%) badanych w przypadku przemocy seksualnej.

W następnej kolejności pedagodzy rozmawiali z rodzicami/opiekunami dziecka – najczęściej, gdy w grę wchodziła przemoc fizyczna (87%) w rodzinie, nieco rzadziej, gdy chodziło o przemoc psychiczną (81%) i ekonomiczną (75%). Jedynie połowa (50%) pedagogów podjęła rozmowy z rodzicami/opiekunami w przypadkach przemocy seksualnej.

Pedagodzy, jeśli mieli do czynienia z przemocą w rodzinie wobec dzieci, zwracali się do wychowawcy klasy: 73% w przypadku przemocy fizycznej, 62% psychicznej, niecała połowa (45%) badanych w sytuacjach przemocy ekonomicznej oraz ponad dwie piąte (41%) respondentów, gdy chodziło o przemoc seksualną.

W przypadkach przemocy fizycznej duże znaczenie miały ponadto: rozmowa z dyrektorem szkoły (57%), otoczenie dziecka opieką psychologiczną (53%) oraz pomoc ze strony szkoły (43%). Gdy chodziło o przemoc psychiczną, poza działaniami wymienionymi powyżej, pedagodzy przede wszystkim dbali o zapewnienie dziecku pomocy psychologicznej (61%) czy zwracali się do dyrektora szkoły (42%).

Poza wymienionymi już rozmowami w przypadkach przemocy ekonomicznej pedagodzy szkolni również rozmawiali o problemie z wychowawcą klasy lub pracownikiem ośrodka pomocy społecznej (po 45%).

Działaniem w największym stopniu podejmowanym przez pedagogów w przypadkach przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci jest otoczenie dziecka opieką psychologiczną (66%), następnie wskazywane są rozmowy z ofiarą,

z rodzicami, z wychowawcą klasy, a rzadziej skierowanie sprawy do policji lub prokuratury (38%) lub podejmowanie rozmowy z dyrektorem szkoły (37%).

Działania podejmowane w związku z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci – Pedagogzy szkolni				
	Przemoc fizyczna	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc seksualna
rozmowa z rodzicami / rodzicem / opiekunem / opiekunami dziecka	87%	81%	75%	50%
rozmowa z dzieckiem	80%	81%	74%	60%
rozmowa z wychowawcą klasy	73%	62%	45%	41%
rozmowa z dyrektorem szkoły	57%	42%	32%	37%
otoczenie dziecka opieką psychologiczną	53%	61%	27%	66%
pomoc ze strony szkoły	43%	33%	42%	24%
skierowanie sprawy na policję, do prokuratury	40%	17%	5%	38%
rozmowa z pracownikiem ośrodka pomocy społecznej	36%	27%	45%	24%
rozmowa z dzielnicowym	28%	10%	4%	17%
skierowanie dziecka do lekarza	15%	4%	0%	27%
współpraca z innymi instytucjami/organizacjami	14%	5%	7%	13%
inne działania	5%	2%	0%	2%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

KURATORZY

Kuratorzy, którzy w swojej pracy spotkali się z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci w zdecydowanej większości deklarują, że podjęli szereg działań, a ich forma zależy od rodzaju przemocy.

Przy styczności z przemocą fizyczną lub seksualną najczęściej kuratorzy podejmowali współpracę z sądem lub z prokuraturą: 91% w przypadku przemocy fizycznej i 85% w przypadku przemocy seksualnej, a także przeprowadzali wywiad środowiskowy i opracowywali sprawozdanie (89% w sytuacji przemocy fizycznej i 75% przy przemocy seksualnej) oraz współpracowali z policją (89% przy przemocy fizycznej i 73% - seksualnej). Działaniami podejmowanymi przez kuratorów

w przypadku przemocy fizycznej w rodzinie wobec dziecka są ponadto w niemal takim samym stopniu: motywowanie sprawcy do podjęcia innych działań (88%), rozmowa ze sprawcą (87%), niezapowiedziana wizyta u podopiecznego (86%), współpraca z ośrodkiem pomocy społecznej lub ze szkołą i placówkami wychowawczo-opiekuńczymi (po 85%), przekazanie ofierze informacji o instytucjach udzielających pomocy (80%).

Poza wyżej wymienionymi działaniami podejmowanymi przy styczności z przemocą seksualną w rodzinie wobec dzieci, w nieco mniejszym stopniu reakcja kuratorów polega na rozmowie ze sprawcą (70%), niezapowiedzianej wizycie u podopiecznego (69%), czy też współpracy ze szkołą/placówką opiekuńczo-wychowawczą (66%).

Gdy kuratorzy stykają się z przypadkami przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci podejmują przede wszystkim następująca działania: motywowanie sprawcy do podjęcia innych działań (91%), rozmowa ze sprawcą (89%), współpraca z sądem czy prokuraturą (85%), niezapowiedziana wizyta u podopiecznego (84%) oraz współpraca ze szkołą bądź placówkami wychowawczo-opiekuńczymi (82%), z ośrodkiem pomocy społecznej (81%) czy opracowanie sprawozdania po wywiadzie środowiskowym (81%).

W przypadku zaistnienia przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci kuratorzy głównie przeprowadzają wywiad środowiskowy i opracowują sprawozdanie (86%), motywują sprawcę do podjęcia innych działań (86%), rozmawiają ze sprawcą (84%), podejmują współpracę z ośrodkiem pomocy społecznej (81%), bez zapowiedzi odwiedzają podopiecznego (81%) lub współpracują z sądem i prokuraturą (80%).

Działania podejmowane w związku z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci – Kuratorzy				
	Przemoc fizyczna	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc seksualna
współpraca z sądem, prokuraturą	91%	85%	80%	85%
współpraca z Policją	89%	79%	69%	73%
przeprowadzenie wywiadu środowiskowego i opracowywanie sprawozdań	89%	81%	86%	75%
motywowanie sprawcy do podjęcia innych działań	88%	91%	86%	62%
rozmowa ze sprawcą	87%	89%	84%	70%
odwiedzenie podopiecznego (wizyta niezapowiedziana)	86%	84%	81%	69%
współpraca z ośrodkiem pomocy społecznej	85%	81%	81%	62%
współpraca ze szkołą oraz placówkami wychowawczo-opiekuńczymi	85%	82%	72%	66%
przekazanie ofierze (ofiaram) przemocy w rodzinie informacji o instytucjach, w których może szukać pomocy	80%	81%	67%	57%
współpraca z przedstawicielami służby zdrowia	75%	65%	50%	54%
współpraca z innymi instytucjami/organizacjami	41%	42%	23%	33%
inne działania	70%	69%	72%	46%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

PRACOWNICY SOCJALNI

Najczęściej podejmowanym przez pracowników socjalnych działaniem w przypadkach styczności z przemocą w rodzinie wobec dzieci jest przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego (79% - przemoc fizyczna, 67% - przemoc psychiczna, 66% - przemoc ekonomiczna i 61% - przemoc seksualna), a także udzielanie ofiarom różnego rodzaju pomocy (80% - przemoc ekonomiczna, 79% - przemoc fizyczna, 69% - przemoc psychiczna oraz 59% w przypadkach przemocy seksualnej).

Pracownicy socjalni w przypadkach zetknięcia się z przemocą w rodzinie wobec dzieci również często podejmują współpracę z kuratorem lub sądem rodzinnym (przemoc fizyczna – 82%, przemoc psychiczna 69%, przemoc seksualna – 68% i przemoc ekonomiczna – 40%). Twierdzą oni także, że udzielają ofiarom wsparcia psychologicznego lub prawnego. Odpowiedź taką wskazało prawie trzy czwarte (71%) pracowników socjalnych mówiących o przemocach fizycznej, ponad dwie piąte (64%) w przypadku przemoc psychicznej, ponad dwie piąte (61%), jeżeli chodzi o przemoc seksualną oraz prawie połowa (49%) ankietowanych twierdzących, że zareagowali na przemoc ekonomiczną.

Działania podejmowane w związku z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci – Pracownicy socjalni				
	Przemoc fizyczna	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc seksualna
współpraca z kuratorem, sądem rodzinnym	82%	69%	40%	68%
przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego	79%	67%	66%	61%
udzielenie wsparcia psychologicznego, prawnego	71%	64%	49%	61%
udzielenie różnego rodzaju pomocy	79%	69%	80%	59%
współpraca z Policją	78%	69%	31%	55%
współpraca ze szkołą i innymi instytucjami wychowawczo-opiekuńczymi	75%	73%	37%	50%
rozmowa z ofiarą/ofiarami przemocy	60%	61%	54%	48%
udzielenie ofierze/ofiarom informacji na temat pomocy	56%	48%	43%	48%
motywowanie sprawcy do podjęcia innych działań	75%	61%	49%	48%
rozmowa ze sprawcą/sprawcami przemocy	59%	63%	63%	39%
motywowanie ofiary przemocy do podjęcia terapii dla ofiar przemocy w rodzinie	43%	48%	29%	34%
współpraca z innymi instytucjami/organizacjami	10%	9%	9%	7%
inne działania	31%	25%	23%	18%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

PRACOWNICY SŁUŻBY ZDROWIA

Pracownicy służby zdrowia, którzy podejmowali jakieś działania związane z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci, z którymi spotkali się w swojej pracy, deklarują, że często podejmują rozmowy z członkiem rodziny w celu motywowania do przeciwdziałania sytuacji przemocy w przypadkach przemocy psychicznej (46%), fizycznej (36%) i ekonomicznej (42%). Często także przekazywali informację o przemocy innej instytucji – ośrodkowi pomocy społecznej lub powiatowemu centrum pomocy rodzinie. Działo się tak w przypadku 43% aktów przemocy fizycznej, 37% ekonomicznej i 36% psychicznych form przemocy. Natomiast, jeżeli chodzi o przemoc seksualną, te dwa rodzaje działań podejmowała jedynie mniej niż jedna czwarta (23%) pracowników służby zdrowia.

Policja i prokuratura zawiadamiane były przez pracowników służby zdrowia przede wszystkim o przypadkach przemocy fizycznej (57%) oraz seksualnej (63%). Dużo rzadziej zdarzało się to, gdy chodziło o przemoc psychiczną (18%) oraz ekonomiczną (16%).

Prawie połowa (42%) ankietowanych lekarzy i pielęgniarek twierdzi także, że w przypadkach zetknięcia się z przypadkami przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci przeprowadzają oni wywiad z inną osobą (np. opiekunem dziecka czy innym członkiem rodziny) w celu pozyskania dodatkowych informacji. Nieco rzadziej mówią o tym w przypadkach przemocy psychicznej (34%), a dwa razy rzadziej w przypadku przemocy ekonomicznej (21%) oraz seksualnej (20%).

Ponad jedna trzecia (36%) pracowników służby zdrowia, którzy interweniowali w przypadkach przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci kierowali ofiarę na poradę terapeutyczną. W przypadkach przemocy seksualnej, ekonomicznej i fizycznej działo się to rzadziej – odpowiednio 23%, 21% i 19%.

Częściej w przypadkach przemocy ekonomicznej (26%) oraz psychicznej (23%) niż fizycznej (8%) i seksualnej (3%) pracownicy służby zdrowia podejmowali działania w formie rozmowy ze sprawcą przemocy – motywowania do zaprzestania przemocy czy poinformowania o możliwych konsekwencjach.

Działania podejmowane w związku z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci – Pracownicy służby zdrowia				
	Przemoc fizyczna	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc seksualna
rozmowa z inną osobą - członkiem rodziny – motywowanie do przeciwdziałania sytuacji przemocy	36%	46%	42%	23%
zainteresowanie sprawą (sytuacją rodziny) ośrodka pomocy społecznej, ośrodka pomocy rodzinie itp.	43%	36%	37%	23%
rozmowa ze sprawcą – motywowanie do zaprzestania przemocy, poinformowanie o możliwych konsekwencjach, sankcjach	8%	23%	26%	3%
przeprowadzenie wywiadu z pacjentem w celu pozyskania informacji, czy obrażenia są wynikiem przemocy w rodzinie	36%	29%	21%	13%
przeprowadzenie wywiadu z inną osobą (np. opiekunem dziecka, osobą towarzyszącą w przychodni, innym członkiem rodziny) w celu pozyskania informacji, czy obrażenia są wynikiem przemocy w rodzinie	42%	34%	21%	20%
rozmowa z ofiarą – motywowanie do przeciwdziałania sytuacji przemocy	21%	21%	21%	13%
skierowanie na poradę terapeutyczną (psychiatryczną/psychologiczną)	19%	36%	21%	23%
poinformowanie ofiary lub innej osoby o instytucjach świadczących pomoc ofiarom przemocy w rodzinie	25%	18%	16%	7%
zawiadomienie Policji, prokuratury	57%	18%	16%	63%
zawiadomienie szkoły	13%	14%	11%	0%
wystawienie zaświadczenia o stwierdzonych obrażeniach	21%	7%	5%	10%
poinformowanie ofiary o miejscu i warunkach wystawienia obdukcji	19%	11%	0%	7%
inne działania	8%	4%	5%	13%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

POLICJANCI

Policjanci, którzy zetknęli się z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci najczęściej podejmują działania w formie rozmów. W ponad czterech piątych (po 83%) przypadków kontaktu z przemocą fizyczną i psychiczną i ponad trzech piątych (63%) przemocy ekonomicznej rozmawiali oni z ofiarą bądź ofiarami przemocy. Rzadziej, bo mniej niż połowa ankietowanych (45%) twierdzi, że podejmuje takie działanie w przypadkach przemocy seksualnej.

Policjanci twierdzą także, że podejmują działania w formie rozmowy ze sprawcą bądź sprawcami przemocy w rodzinie wobec dzieci. Mówi o tym ponad cztery piąte (81%) policjantów, którzy interweniowali w przypadkach przemocy fizycznej, ponad trzy czwarte (78%) przemocy psychicznej, siedem dziesiątych (70%) z badanych policjantów, którzy podejmowali działania w przypadkach przemocy ekonomicznej oraz tak jak w przypadku rozmów z ofiarą – niecała połowa (45%), jeżeli chodzi o przemoc seksualną.

Większość policjantów dokonuje czynności dochodzeniowo-śledczych w przypadkach: przemocy fizycznej (65%), przemocy ekonomicznej (63%) oraz przemocy psychicznej (59%). Mniej niż połowa (41%) natomiast, jeżeli chodzi o przemoc seksualną.

Często także policjanci mówią o tym, że do ich obowiązków należy przekazanie dokumentacji odpowiednim organom (69% - przemoc fizyczna, 46% przemoc psychiczna, 41% przemoc seksualna i 40% przemoc ekonomiczna) oraz przekazanie informacji odpowiednim instytucjom (56% - przemoc fizyczna, 39% przemoc psychiczna, 35% przemoc seksualna i 50% przemoc ekonomiczna)

Bezpośredniej interwencji na miejscu zdarzenia w przypadkach przemocy w rodzinie wobec dzieci dokonuje połowa policjantów (50%) w przypadkach przemocy fizycznej, 41% - przemocy seksualnej, trzech na dziesięciu (30%) policjantów, gdy dokonano przemocy psychicznej, oraz jedynie co dziesiąty (10%) funkcjonariusz, który twierdzi, że spotkał się z przypadkami przemocy ekonomicznej.

Działania podejmowane w związku z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci – Policjanci				
	Przemoc fizyczna	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc seksualna
rozmowa z ofiarą/ofiarami przemocy	83%	83%	63%	45%
rozmowa ze sprawcą/sprawcami przemocy	81%	78%	70%	45%
czynności dochodzeniowo-śledcze	65%	59%	63%	41%
sporządzenie notatki urzędowej dotyczącej przemocy w rodzinie na miejscu zdarzenia – „Karty A”	65%	55%	17%	24%
przekazanie dokumentacji odpowiednim organom	69%	46%	40%	41%
przekazanie informacji odpowiednim instytucjom	56%	39%	50%	35%
sporządzenie notatki urzędowej dotyczącej przemocy w rodzinie w jednostce Policji– „Karty A”	51%	36%	10%	21%
przekazanie ofierze informacji dla ofiar przemocy w rodzinie – „Karty B”	50%	38%	3%	17%
interwencja bezpośrednia	50%	30%	10%	41%
pomoc doraźna ofierze przemocy	24%	7%	10%	24%
inne działania	7%	3%	0%	0%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

6. OCENA SKUTECZNOŚCI PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ

Zdecydowana większość ankietowanych przedstawicieli grup zawodowych „pierwszego kontaktu” ocenia swoje działania podejmowane przeciwko **przemocy fizycznej** w rodzinie wobec dzieci jako skuteczne.

Twierdzi tak ponad cztery piąte (83%) pedagogów szkolnych, ośmiu z dziesięciu policjantów (80%) czy pracowników socjalnych (79%), ponad trzy czwarte kuratorów (77%) oraz dwie trzecie (66%) pracowników służby zdrowia.

Jako nieskuteczne swoje działania w przypadkach przemocy fizycznej stosunkowo najczęściej oceniają pracownicy socjalni (15% badanych).

Dość duży jest też odsetek braku oceny, szczególnie wśród pracowników służby zdrowia, z których jedna czwarta (26%) nie jest w stanie określić skuteczności swoich działań.

OCENA SKUTECZNOŚCI PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY FIZYCZNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI			
	były skuteczne	nie były skuteczne	<i>nie wiem</i>
Pedagodzy szkolni:	83%	2%	15%
Kuratorzy:	77%	4%	19%
Pracownicy socjalni:	79%	15%	6%
Pracownicy służby zdrowia:	66%	8%	26%
Policjanci:	80%	3%	17%

W przypadkach **przemocy psychicznej** w rodzinie wobec dzieci również większość badanych oszacowuje swoje działania jako skuteczne. Twierdzi tak trzy czwarte badanych kuratorów i pracowników socjalnych (po 75%), siedmiu na dziesięciu (70%) policjantów, dwie trzecie (67%) badanych pedagogów szkolnych oraz ponad połowa (55%) pracowników służby zdrowia.

Jako nieskuteczne określa podejmowane działania 16% pracowników służby zdrowia, 14% pracowników socjalnych oraz co dziesiąty (10%) pedagog szkolny.

Nie mają zdania w tej kwestii stosunkowo najczęściej pracownicy służby zdrowia (29%).

OCENA SKUTECZNOŚCI PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY PSYCHICZNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI			
	były skuteczne	nie były skuteczne	<i>nie wiem</i>
Pedagodzy szkolni:	67%	10%	23%
Kuratorzy:	75%	9%	16%
Pracownicy socjalni:	75%	14%	11%
Pracownicy służby zdrowia:	55%	16%	29%
Policjanci:	70%	8%	22%

Jeżeli chodzi o **przemoc ekonomiczną** w rodzinie wobec dzieci podejmowane działania były skuteczne zdaniem ponad trzech czwartych (77%) badanych kuratorów, prawie trzech czwartych (po 74%) ankietowanych pedagogów szkolnych oraz pracowników socjalnych, ponad trzech piątych (63%) badanych policjantów oraz prawie sześciu na dziesięciu (58%) pracowników służby zdrowia.

Podjęte środki najczęściej nie były skuteczne w opinii pracowników socjalnych, odpowiedzi tej udzieliła prawie jedna czwarta (23%) badanych.

Skuteczności swoich działań podejmowanych w sytuacji przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci stosunkowo najczęściej nie potrafią ustalić pracownicy służby zdrowia (32%) oraz policjanci (27%).

OCENA SKUTECZNOŚCI PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY EKONOMICZNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI			
	były skuteczne	nie były skuteczne	<i>nie wiem</i>
Pedagodzy szkolni:	74%	8%	18%
Kuratorzy:	77%	11%	12%
Pracownicy socjalni:	74%	23%	3%
Pracownicy służby zdrowia:	58%	10%	32%
Policjanci:	63%	10%	27%

Znacząca większość badanych pracowników grup zawodowych pierwszego kontaktu jest zdania, że podejmowane przez nich działania w przypadkach **przemocy seksualnej** w rodzinie wobec dzieci były skuteczne.

Twierdzi tak aż dziewięciu na dziesięciu (90%) policjantów, ponad cztery piąte (86%) badanych kuratorów, ośmiu z dziesięciu (80%) pracowników socjalnych, 70% pedagogów szkolnych oraz trzy piąte (60%) badanych pracowników służby zdrowia.

Relatywnie najczęściej nie potrafili zdecydowanie odpowiedzieć na to pytanie pracownicy służby zdrowia (37%) oraz pedagodzy szkolni (28%).

OCENA SKUTECZNOŚCI PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY SEKSUALNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI			
	były skuteczne	nie były skuteczne	<i>nie wiem</i>
Pedagodzy szkolni:	70%	2%	28%
Kuratorzy:	86%	3%	11%
Pracownicy socjalni:	80%	4%	16%
Pracownicy służby zdrowia:	60%	3%	37%
Policjanci:	90%	3%	7%

7. CHARAKTERYSTYKA DZIECI BĘDĄCYCH OFIARAMI RÓŻNYCH FORM PRZEMOCY W RODZINIE

PRZEMOC FIZYCZNA WOBEC DZIECI

Zdaniem **pedagogów szkolnych** ofiarą fizycznej przemocy w rodzinie najczęściej padają dzieci do lat 10-ciu. Twierdzi tak prawie trzy piąte (59%) respondentów z badanej grupy. Następną, co do liczebnością grupą wiekową, która doświadcza przemocy fizycznej są dzieci od 10 do 13 lat, uważa tak prawie jedna trzecia (31%) badanych pedagogów szkolnych.

Stosunkowo największy odsetek **kuratorów** (39%) jest zdania, że fizycznej przemocy w rodzinie najczęściej ulegają dzieci od 6 do 10 lat. Jednak niewiele mniej, bo jedna trzecia (33%) z nich jest zdania, że są to dzieci w różnym wieku. Co czwarty (25%) kurator uważa natomiast, że najczęstszymi ofiarami przemocy fizycznej w rodzinie są dzieci w wieku od 10 do 13 lat.

Jedna trzecia (33%) **pracowników socjalnych** twierdzi, że dzieci – ofiary przemocy fizycznej w rodzinie najczęściej są w przedziale wiekowym od 6 do 10 lat, a co trzeci (30%) z nich stwierdził, że ten przedział to 3 do 6 lat. Niewiele ponad jedna piąta (22%) pracowników socjalnych jako grupę najczęściej zagrożoną przemocą w rodzinie podaje dzieci w wieku od 10 do 13 lat.

Pracownicy służby zdrowia twierdzą natomiast, że najczęściej ofiarami przemocy padają dzieci od 3 do 6 lat – dzieje się tak ich zdaniem w prawie jednej trzeciej (31%) znanych im przypadków przemocy fizycznej w rodzinie. Jednocześnie prawie jedna czwarta (24%) z nich odpowiedziała, że są to dzieci jeszcze młodsze – do 3 roku życia. Bardzo zbliżony jest odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” (23%).

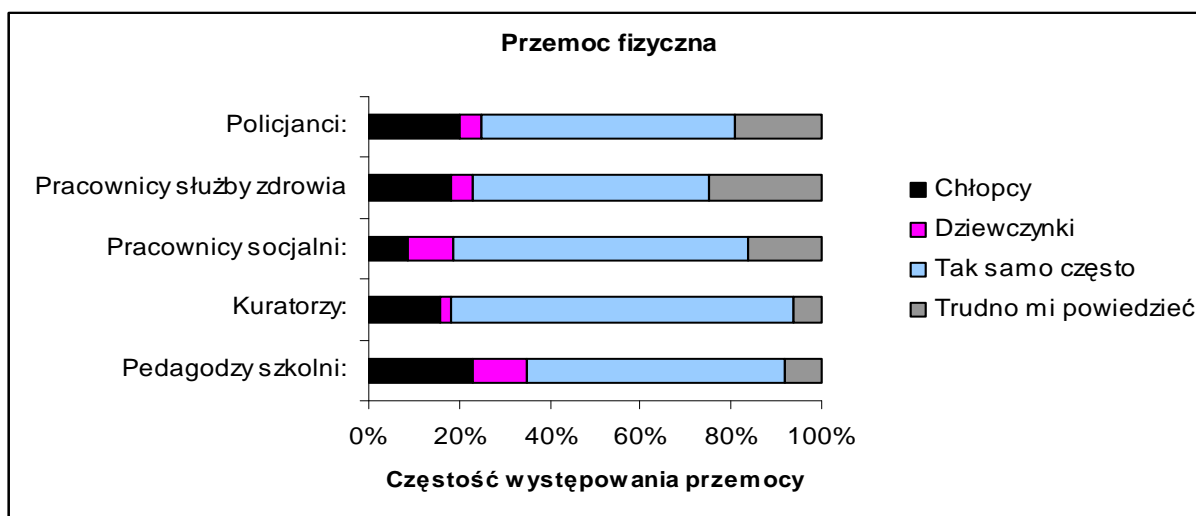
Policjanci natomiast relatywnie najczęściej nie są w stanie jednoznacznie sprecyzować, która grupa wiekowa wśród dzieci jest najbardziej zagrożona przemocą w rodzinie - dwie piąte (40%) policjantów na to pytanie odpowiada, że są to dzieci w różnym wieku. Ponad jedna piąta (22%) z nich powiedziała, że są to dzieci od 6 do 10 roku życia.

Wiek dzieci będących ofiarami przemocy fizycznej w rodzinie									
	do 3 lat	powyżej 3 lat do 6 lat	powyżej 6 lat do 10 lat	Do 10 lat	powyżej 10 lat do 13 lat	powyżej 13 lat do 16 lat	powyżej 16 lat do 18 lat	w różnym wieku	trudno powiedzieć
Pedagodzy szkolni:	n. d.	n. d.	n. d.	59%	31%	15%	5%	8%	10%
Kuratorzy:	5%	22%	39%	n. d.	25%	10%	0%	33%	5%
Pracownicy socjalni:	9%	30%	33%	n. d.	22%	9%	0%	18%	13%
Pracownicy służby zdrowia:	24%	31%	20%	n. d.	11%	9%	2%	14%	23%
Policjanci:	1%	6%	22%	n. d.	11%	9%	1%	40%	10%

Zdaniem większości wszystkich przedstawicieli grup zawodowych „pierwszego kontaktu” przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci ulegają tak samo często chłopcy, jak i dziewczynki. Twierdzi tak ponad trzy czwarte (76%) kuratorów, ponad trzy piąte (64%) pracowników socjalnych, prawie trzy piąte (57%) pedagogów szkolnych i policjantów (56%) oraz ponad połowa (52%) pracowników służby zdrowia.

Poza pracownikami socjalnymi w badanych grupach zawodowych przeważa opinia, iż ofiarami przemocy fizycznej są raczej chłopcy niż dziewczynki, na chłopców wskazują zwłaszcza pedagodzy szkolni (23%) oraz policjanci (20%).

Znaczący jest odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć”, szczególnie wśród pracowników służby zdrowia (25%), policjantów (19%) oraz pracowników socjalnych (17%).

Płeć dzieci będących ofiarami przemocy fizycznej w rodzinie				
	Częściej chłopcy	Częściej dziewczynki	Tak samo często chłopcy jak dziewczynki	<i>trudno mi powiedzieć</i>
Pedagodzy szkolni:	23%	12%	57%	8%
Kuratorzy:	16%	2%	76%	6%
Pracownicy socjalni:	9%	10%	64%	17%
Pracownicy służby zdrowia:	18%	5%	52%	25%
Policjanci:	20%	5%	56%	19%

PRZEMOC PSYCHICZNA WOBEC DZIECI

Pedagodzy szkolni twierdzą, że przemocy psychicznej w rodzinie najczęściej ulegają dzieci z przedziału od 10 do 13 lat (odpowiedzi takiej udzieliło 32% respondentów z tej grupy) lub między 13. a 16. rokiem życia (30%).

Podobnie jak w przypadku pedagogów, tak i wśród **kuratorów** najczęściej pada odpowiedź, że przemocy psychicznej w rodzinie doświadczają głównie dzieci w wieku 10-13 lat – twierdzi tak ponad jedna trzecia (37%) ankietowanych kuratorów. Trzech na dziesięciu z nich (po 30%) jest zdania, że przemoc taka dotyka głównie dzieci z przedziałów wiekowych od 6 do 10 lat, od 13 do 16 lat albo, że te dzieci są w różnym wieku.

Pracownicy socjalni także twierdzą, że najbardziej zagrożoną grupą dzieci, jeżeli chodzi o psychiczną przemoc w rodzinie są te w wieku od 10 do 13 lat –

przekonanych jest o tym prawie dwie piąte badanych (36%). Jedna czwarta (26%) wskazała przedział wiekowy od 6 do 10 lat.

Jedna trzecia (34%) **pracowników służby zdrowia** jest zdania, że przemoc psychicznej w rodzinie najczęściej ulegają dzieci z przedziału wiekowego od 6 do 10 lat. Ponad jedna czwarta (28%) tej grupy respondentów twierdzi, że są to dzieci z przedziału od 10 do 13 lat. 22% badanych pracowników służby zdrowia nie potrafi jednoznacznie ustosunkować się do tej kwestii.

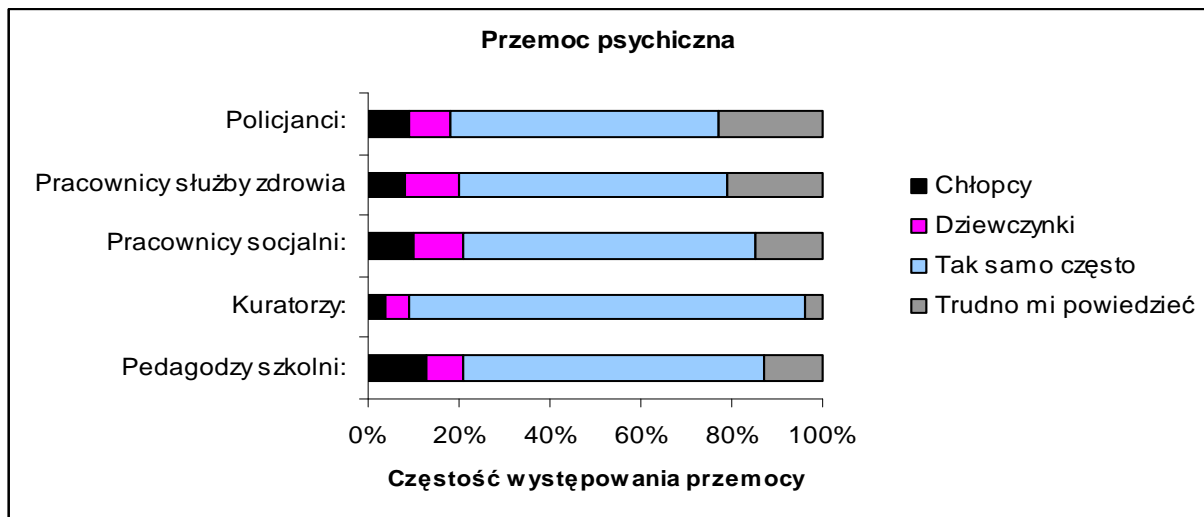
Podobnie jak w przypadku przemoc fizycznej, **policjanci** relatywnie najczęściej (37%) nie są w stanie jednoznacznie określić wieku dzieci najbardziej zagrożonych przemocą w rodzinie – oceniają, że są to dzieci w różnym wieku. Jedna piąta (21%) z nich odpowiedziała na to pytanie „*trudno powiedzieć*”.

Wiek dzieci będących ofiarami przemoc psychicznej w rodzinie									
	do 3 lat	powyżej 3 lat do 6 lat	powyżej 6 lat do 10 lat	Do 10 lat	powyżej 10 lat do 13 lat	powyżej 13 lat do 16 lat	powyżej 16 lat do 18 lat	w różnym wieku	trudno mi powiedzieć
Pedagodzy szkolni:	n. d.	n. d.	n. d.	20%	32%	30%	10%	18%	14%
Kuratorzy:	0%	4%	30%	n. d.	37%	30%	9%	30%	2%
Pracownicy socjalni:	2%	12%	26%	n. d.	36%	18%	6%	20%	11%
Pracownicy służby zdrowia:	2%	13%	34%	n. d.	28%	20%	4%	10%	22%
Policjanci:	1%	4%	14%	n. d.	15%	6%	2%	37%	21%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

Zdaniem większości przedstawicieli wszystkich badanych grup pierwszego kontaktu przemoc psychicznej w rodzinie ulegają tak samo często chłopcy jak i dziewczynki. Odpowiedzi takiej udzieliło prawie dziewięć dziesiątych (87%) kuratorów, dwie trzecie (66%) pedagogów szkolnych, ponad dwie piąte (64%) pracowników socjalnych oraz po 59% pracowników służby zdrowia i policjantów.

Dość znaczny odsetek policjantów (23%) oraz pracowników służby zdrowia (21%) nie ma zdania w tej kwestii.

Płeć dzieci będących ofiarami przemocy psychicznej w rodzinie				
	Częściej chłopcy	Częściej dziewczynki	Tak samo często chłopcy jak dziewczynki	<i>trudno mi powiedzieć</i>
Pedagodzy szkolni:	13%	8%	66%	13%
Kuratorzy:	4%	5%	87%	4%
Pracownicy socjalni:	10%	11%	64%	15%
Pracownicy służby zdrowia:	8%	12%	59%	21%
Policjanci:	9%	9%	59%	23%

PRZEMOC EKONOMICZNA WOBEC DZIECI

W każdej badanej grupie stosunkowo najwyższy odsetek badanych nie potrafi określić wieku, w jakim dzieci stają się ofiarami przemocy ekonomicznej w rodzinie. Udział osób, które nie odpowiadają na to pytanie wynosi od 30% wśród kuratorów do 56% wśród pracowników służby zdrowia.

Pedagodzy szkolni jako ofiary przemocy ekonomicznej w rodzinie typują nieco częściej dzieci między 13 a 16 rokiem życia (21%).

Prawie jedna czwarta **kuratorów** uważa, że tej formy przemocy doświadczają raczej dzieci z przedziału wiekowego od 13 do 16 lat (23%), niewiele mniej osób sądzi, że mają one od 10 do 13 lat (20%). 22% kuratorów twierdzi, że są one w różnym wieku.

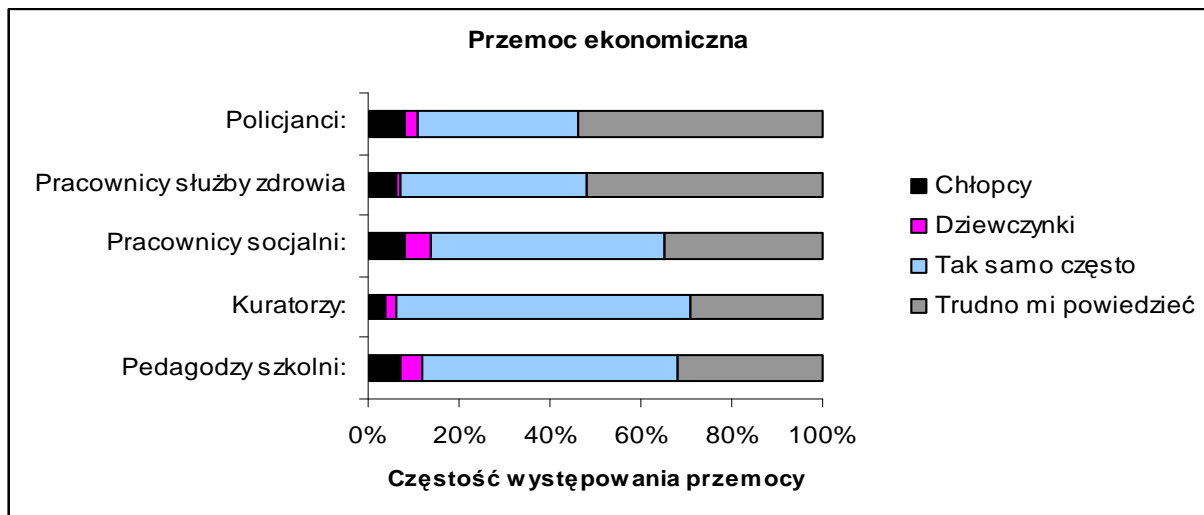
Podobnie sytuacja wygląda w przypadku **pracowników socjalnych**. Prawie jedna czwarta (23%) jest zdania, że to dzieci w wieku od 10 do 13 lat najbardziej zagrożone są przemocą ekonomiczną w rodzinie.

Wiek dzieci będących ofiarami przemocy ekonomicznej w rodzinie									
	do 3 lat	powyżej 3 lat do 6 lat	powyżej 6 lat do 10 lat	Do 10 lat	powyżej 10 lat do 13 lat	powyżej 13 lat do 16 lat	powyżej 16 lat do 18 lat	w różnym wieku	trudno mi powiedzieć
Pedagogy szkolni:	n. d.	n. d.	n. d.	18%	12%	21%	14%	11%	38%
Kuratorzy:	4%	5%	9%	n. d.	20%	23%	15%	22%	30%
Pracownicy socjalni:	3%	10%	12%	n. d.	23%	16%	8%	14%	36%
Pracownicy służby zdrowia:	2%	4%	7%	n. d.	13%	18%	6%	9%	56%
Policjanci:	1%	3%	5%	n. d.	6%	8%	3%	21%	53%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

W przypadku przemocy ekonomicznej żadna z badanych grup „pierwszego kontaktu” nie była w stanie wskazać, czy to chłopcy czy dziewczynki padają częściej ofiarami przemocy ekonomicznej w rodzinie. Znaczna część ankietowanych twierdzi, że dzieje się tak samo często w stosunku do chłopców jak i dziewczynek. Odpowiedzi takiej udzieliło 65% kuratorów, 56% pedagogów szkolnych, 51% pracowników socjalnych, 41% pracowników służby zdrowia oraz 35% policjantów.

Wysoki odsetek respondentów nie miał zdania na ten temat (54% - policjanci, 52% - pracownicy służby zdrowia, 35% - pracownicy socjalni, 32% - pedagogy szkolni oraz 29% kuratorzy).

Płeć dzieci będących ofiarami przemocy ekonomicznej w rodzinie				
	Częściej chłopcy	Częściej dziewczynki	Tak samo często chłopcy jak dziewczynki	<i>trudno mi powiedzieć</i>
Pedagodzy szkolni:	7%	5%	56%	32%
Kuratorzy:	4%	2%	65%	29%
Pracownicy socjalni:	8%	6%	51%	35%
Pracownicy służby zdrowia:	6%	1%	41%	52%
Policjanci:	8%	3%	35%	54%

PRZEMOC SEKSUALNA WOBEC DZIECI

Zdaniem **pedagogów szkolnych** najczęściej ofiarami przemocy seksualnej w rodzinie padają dzieci do lat 10 (29%). Jedna czwarta (26%) badanej próby uznaje, że są to dzieci w wieku od 10 do 13 lat. Tyle samo (26%) badanych nie było w stanie ustosunkować się do tego pytania.

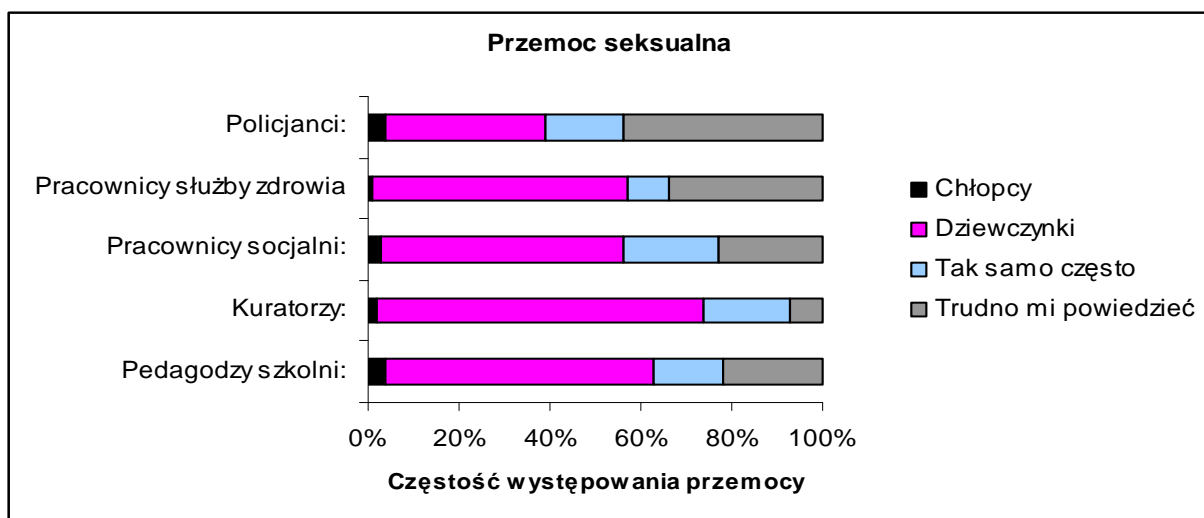
Prawie jedna trzecia (31%) respondentów będących **kuratorami** twierdzi, że przemocy takiej doświadczają przede wszystkim dzieci z przedziału od 10 do 13 lat. Prawie trzy dziesiąte (28%) ankietowanych natomiast uznaje, że te dzieci są młodsze – od 6 do 10 lat.

Ponad jedna czwarta (27%) **pracowników socjalnych** nie wyraziła jednoznacznej opinii w tej kwestii. Jedna piąta badanych przedstawicieli tej grupy zawodowej jest zdania, że ofiarami przemocy seksualnej częściej są dzieci w wieku od 6 do 10 lat bądź od 10 do 13 lat (po 20%) czy też w wieku 13-16 lat (19%).

Relatywnie największa liczba policjantów (50%) oraz pracowników służby zdrowia (43%) odpowiedziała na to pytanie „*trudno powiedzieć*”. Jednocześnie jedna piąta **pracowników służby zdrowia** twierdzi, że przemoc seksualna w rodzinie jest udziałem dzieci w przedziale wiekowym od 10 do 13 lat (20%) lub 13-16 lat (19%), a prawie jedna czwarta (23%) **policjantów**, że problem ten dotyczy dzieci w różnym wieku.

Wiek dzieci będących ofiarami przemocy seksualnej w rodzinie									
	do 3 lat	powyżej 3 lat do 6 lat	powyżej 6 lat do 10 lat	Do 10 lat	powyżej 10 lat do 13 lat	powyżej 13 lat do 16 lat	powyżej 16 lat do 18 lat	w różnym wieku	trudno mi powiedzieć
Pedagodzy szkolni:	n. d.	n. d.	n. d.	29%	26%	21%	5%	10%	26%
Kuratorzy:	5%	18%	28%	n. d.	31%	20%	3%	18%	11%
Pracownicy socjalni:	4%	14%	20%	n. d.	20%	19%	3%	14%	27%
Pracownicy służby zdrowia:	8%	4%	9%	n. d.	20%	19%	4%	6%	43%
Policjanci:	1%	3%	3%	n. d.	4%	15%	1%	23%	50%

Zdaniem badanych przedstawicieli grup zawodowych „pierwszego kontaktu” zdecydowanie najczęściej przemoc seksualnej w rodzinie doznają dziewczynki. Odpowiedzi takiej udzieliło prawie trzy czwarte (72%) kuratorów, prawie trzy piąte (59%) pedagogów szkolnych, ponad połowa pracowników służby zdrowia (56%) czy pracowników socjalnych (53%) oraz ponad jedna trzecia (35%) policjantów.

Płeć dzieci będących ofiarami przemocy seksualnej w rodzinie				
	Częściej chłopcy	Częściej dziewczynki	Tak samo często chłopcy jak dziewczynki	<i>trudno mi powiedzieć</i>
Pedagodzy szkolni:	4%	59%	15%	22%
Kuratorzy:	2%	72%	19%	7%
Pracownicy socjalni:	3%	53%	21%	23%
Pracownicy służby zdrowia:	1%	56%	9%	34%
Policjanci:	4%	35%	17%	44%

8. UTRUDNIENIA W UDZIELANIU POMOCY DZIECIOM – OFIAROM PRZEMOCY W RODZINIE

Zdaniem ankietowanych przedstawicieli wszystkich grup zawodowych „pierwszego kontaktu” zdecydowanie największym problemem utrudniającym im niesienie skutecznej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie jest opór i trudny kontakt z rodziną dziecka. Twierdzi tak ponad dwie trzecie (69%) badanych pedagogów, prawie tyle samo (po 65%) pracowników socjalnych oraz policjantów, prawie trzy piąte (58%) kuratorów oraz prawie połowa (48%) pracowników służby zdrowia.

Drugim relatywnie często wymienianym problemem jest opór i niechęć ze strony poszkodowanego dziecka. Na ten aspekt zwraca uwagę prawie połowa (47%) badanych policjantów, czterech z dziesięciu (40%) pracowników socjalnych, prawie dwie piąte (37%) ankietowanych pedagogów szkolnych, prawie jedna trzecia (31%) biorących udział w badaniu pracowników służby zdrowia oraz ponad jedna czwarta (28%) kuratorów.

Ankietowani także często twierdzą, że problemem, na który napotykają przy próbach niesienia pomocy ofiarom różnego rodzaju przemocy w rodzinie skierowanej wobec dzieci są regulacje prawne, niedostatecznie chroniące ofiarę. Odpowiedzi takiej udzieliło ponad dwie piąte badanych pracowników socjalnych (44%) i kuratorów (43%), jedna trzecia (34%) badanych pedagogów szkolnych, ponad jedna czwarta (27%) policjantów oraz co czwarty (25%) pracownik służby zdrowia.

Respondenci także zwracają uwagę na biurokratyczne procedury utrudniające im interwencję. Problem ten wskazało po 34% badanych kuratorów i policjantów, jedna trzecia (33%) pedagogów szkolnych, ponad jedna czwarta (29%) pracowników socjalnych oraz jedynie 16% pracowników służby zdrowia.

Utrudnienia w udzielaniu pomocy dzieciom- ofiarom przemocy w rodzinie.					
	Pedagodzy szkolni	Kuratorzy	Pracownicy socjalni	Pracownicy służby zdrowia	Policjanci
opór, niechęć ze strony poszkodowanego dziecka	37%	28%	40%	31%	47%
opór, trudny kontakt z rodziną dziecka	69%	58%	65%	48%	65%
przepisy prawne niedostatecznie chroniące ofiarę	34%	43%	44%	25%	27%
brak jasnych procedur, gdzie pokierować ofiarę	25%	15%	23%	29%	17%
biurokratyczne procedury	33%	34%	29%	16%	34%
społeczne przyzwolenie na stosowanie przemocy	22%	30%	18%	25%	16%
niechęć innych ludzi do reagowania	19%	28%	36%	17%	47%
brak odpowiedniej wiedzy, przygotowania praktycznego	3%	6%	3%	11%	3%
zbyt mało instytucji wspierających	16%	30%	17%	13%	16%
niechęć do współpracy ze strony innych instytucji	3%	1%	9%	0%	1%
coś innego	1%	7%	1%	9%	6%
<i>trudno mi powiedzieć</i>	3%	1%	0%	8%	4%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać do trzech odpowiedzi.

Do najczęściej wymienianych barier należą również:

- niechęć innych ludzi do reagowania – wskazana przez 47% policjantów, 36% pracowników socjalnych, 28% kuratorów, 17% pracowników służby zdrowia
- brak jasnych procedur, gdzie pokierować ofiarę – wymieniony przez 29% pracowników służby zdrowia i 25% pedagogów
- społeczne przyzwolenie na stosowanie przemocy – wskazane przez 30% kuratorów i 25% pracowników służby zdrowia

MARGINES BŁĘDU PRZY WNIOSKOWANIU

		Wielkość frakcji:											
Wiarość. ność:	0,95	1%	3%	5%	10%	15%	20%	25%	30%	35%	40%	45%	50%
Wielkość próby													
50		2,8%	4,7%	6,0%	8,3%	9,9%	11,1%	12,0%	12,7%	13,2%	13,6%	13,8%	13,9%
100		2,0%	3,3%	4,3%	5,9%	7,0%	7,8%	8,5%	9,0%	9,3%	9,6%	9,8%	9,8%
150		1,6%	2,7%	3,5%	4,8%	5,7%	6,4%	6,9%	7,3%	7,6%	7,8%	8,0%	8,0%
200		1,4%	2,4%	3,0%	4,2%	4,9%	5,5%	6,0%	6,4%	6,6%	6,8%	6,9%	6,9%
250		1,2%	2,1%	2,7%	3,7%	4,4%	5,0%	5,4%	5,7%	5,9%	6,1%	6,2%	6,2%
300		1,1%	1,9%	2,5%	3,4%	4,0%	4,5%	4,9%	5,2%	5,4%	5,5%	5,6%	5,7%
350		1,0%	1,8%	2,3%	3,1%	3,7%	4,2%	4,5%	4,8%	5,0%	5,1%	5,2%	5,2%
400		1,0%	1,7%	2,1%	2,9%	3,5%	3,9%	4,2%	4,5%	4,7%	4,8%	4,9%	4,9%
450		0,9%	1,6%	2,0%	2,8%	3,3%	3,7%	4,0%	4,2%	4,4%	4,5%	4,6%	4,6%
500		0,9%	1,5%	1,9%	2,6%	3,1%	3,5%	3,8%	4,0%	4,2%	4,3%	4,4%	4,4%
550		0,8%	1,4%	1,8%	2,5%	3,0%	3,3%	3,6%	3,8%	4,0%	4,1%	4,2%	4,2%
600		0,8%	1,4%	1,7%	2,4%	2,9%	3,2%	3,5%	3,7%	3,8%	3,9%	4,0%	4,0%
650		0,8%	1,3%	1,7%	2,3%	2,7%	3,1%	3,3%	3,5%	3,7%	3,8%	3,8%	3,8%
700		0,7%	1,3%	1,6%	2,2%	2,6%	3,0%	3,2%	3,4%	3,5%	3,6%	3,7%	3,7%
750		0,7%	1,2%	1,6%	2,1%	2,6%	2,9%	3,1%	3,3%	3,4%	3,5%	3,6%	3,6%
800		0,7%	1,2%	1,5%	2,1%	2,5%	2,8%	3,0%	3,2%	3,3%	3,4%	3,4%	3,5%
850		0,7%	1,1%	1,5%	2,0%	2,4%	2,7%	2,9%	3,1%	3,2%	3,3%	3,3%	3,4%
900		0,7%	1,1%	1,4%	2,0%	2,3%	2,6%	2,8%	3,0%	3,1%	3,2%	3,3%	3,3%
950		0,6%	1,1%	1,4%	1,9%	2,3%	2,5%	2,8%	2,9%	3,0%	3,1%	3,2%	3,2%
1000		0,6%	1,1%	1,4%	1,9%	2,2%	2,5%	2,7%	2,8%	3,0%	3,0%	3,1%	3,1%
1050		0,6%	1,0%	1,3%	1,8%	2,2%	2,4%	2,6%	2,8%	2,9%	3,0%	3,0%	3,0%
1100		0,6%	1,0%	1,3%	1,8%	2,1%	2,4%	2,6%	2,7%	2,8%	2,9%	2,9%	3,0%
1150		0,6%	1,0%	1,3%	1,7%	2,1%	2,3%	2,5%	2,6%	2,8%	2,8%	2,9%	2,9%
1200		0,6%	1,0%	1,2%	1,7%	2,0%	2,3%	2,5%	2,6%	2,7%	2,8%	2,8%	2,8%
1250		0,6%	0,9%	1,2%	1,7%	2,0%	2,2%	2,4%	2,5%	2,6%	2,7%	2,8%	2,8%
1300		0,5%	0,9%	1,2%	1,6%	1,9%	2,2%	2,4%	2,5%	2,6%	2,7%	2,7%	2,7%
1350		0,5%	0,9%	1,2%	1,6%	1,9%	2,1%	2,3%	2,4%	2,5%	2,6%	2,7%	2,7%
1400		0,5%	0,9%	1,1%	1,6%	1,9%	2,1%	2,3%	2,4%	2,5%	2,6%	2,6%	2,6%
1450		0,5%	0,9%	1,1%	1,5%	1,8%	2,1%	2,2%	2,4%	2,5%	2,5%	2,6%	2,6%
1500		0,5%	0,9%	1,1%	1,5%	1,8%	2,0%	2,2%	2,3%	2,4%	2,5%	2,5%	2,5%

KONTROLA I REALIZACJA BADAŃ W TNS OBOP

System kontroli pracy ankieterów stosowany w TNS OBOP opiera się na zasadach zawartych w Programie Kontroli Jakości Pracy Ankieterów (PKJPA). Program ten, przy powstaniu którego nasza firma brała czynny udział, został wprowadzony przez OFBOR i wytycza minimalne standardy kontroli pracy przy realizacji ankiet. Nasza firma, która przystąpiła do programu w momencie jego wprowadzania na zasadzie członka – założyciela, wykracza jednak daleko poza nie.

Proces kontroli w TNS OBOP zaczyna się już w trakcie rekrutacji ankieterów, który przebiega zawsze według tego samego schematu opracowanego przez naszych specjalistów zajmujących się kontrolą i szkoleniami. Kandydat na ankietera jest poddawany wielostopniowemu szkoleniu, które kończy się testem. Jeśli jego wynik jest pomyślny - otrzymuje próbną ankietę do wykonania. Dopiero po jej wykonaniu i omówieniu, otrzymuje pierwszą pracę – zawsze jest to kilka (maksymalnie 5) łatwych ankiet, które po wykonaniu są wnikliwie kontrolowane zarówno od strony poprawności doboru respondenta, jakości zawartego w nich materiału, jak i przebiegu wywiadu w terenie (poprzez ponowny kontakt z respondentami).

Dodatkowo przez pierwsze pół roku pracy ankieter taki jest pod specjalnym nadzorem, co oznacza częstsze kontrole terenowe wykonywanej przez niego pracy oraz bardziej wnikliwe analizy danych z jego ankiet.

Kolejnym elementem mającym zapewnić dobrą jakość realizowanych przez naszą firmę badań są szkolenia ankieterów zarówno do konkretnych projektów, jak i poszerzające wiedzę ogólną z zakresu pracy terenowej. Od czasu do czasu wiedza ta jest sprawdzana przez pracowników Działu Realizacji Badań poprzez przeprowadzane w terenie testy dla ankieterów. Dzięki ich wynikom możemy zidentyfikować potrzeby szkoleniowe pracowników terenowych, wyeliminować ewentualne błędy, a w skrajnych przypadkach podziękować za współpracę osobom, które nie spełniają naszych wymagań.

Zapewnieniem dobrej jakości zrealizowanych badań zajmuje się w naszej firmie wyspecjalizowana komórka, która w swojej pracy stosuje ponadstandardowe metody kontroli zarówno **nieterenowe**, jak i terenowe.

Wśród tych pierwszych najważniejsze są:

- kontrola poprawności doboru respondenta,
- analiza jakości danych zawartych w ankietach,
- analiza zbioru pod kątem ilości braków danych, odmów odpowiedzi oraz odpowiedzi „trudno powiedzieć”,
- analiza czasów wywiadów,
- inne analizy oparte na zbiorze danych.

Wyniki z kontroli nieterenowej są zapisywane w postaci bazy danych, co pozwala na dokonywanie zbiorczych zestawień statystycznych dla poszczególnych regionów, ankieterów, np. średnia liczba braków danych w podziale na region itp.

Ponieważ od tego, jak dobrany został respondent zależą końcowe wyniki badania, kontrola poprawności doboru respondenta dokonywana jest w 100% przypadków, zarówno przez koordynatorów terenowych, jak i przez pracowników Działu Realizacji Badań. W przypadku wykrycia jakichkolwiek niezgodności ankieta jest kierowana do ponownej realizacji. Nie może się zdarzyć, aby do bazy danych dla Klienta trafił jakikolwiek kwestionariusz zrealizowany z respondentem, który nie spełnia choćby jednego z kryteriów doboru do kwoty, czy też został źle wytypowany w przypadku prób adresowych i losowania przy pomocy siatki Kisha.

Z kolei analiza jakości danych z ankiet pozwala nam sprawdzić, czy w ankietach nie ma żadnych braków danych, czy nie pojawiają się jakieś błędy systematyczne, pominięcia filtrów, czy pytania otwarte wypełnione są rzetelnie itp. Sprawdzany jest też czas trwania wywiadu, a także związki logiczne pomiędzy pytaniami. Wszelkie wykryte na tym etapie nieścisłości są wyjaśniane, a w niektórych przypadkach ankiety trafiają do ponownego wykonania w terenie. Na podstawie tej analizy niekiedy typuje się ankiety do kontroli terenowej, jeżeli mamy wątpliwości, co do ich rzetelności (na przykład jeśli dane z ankiet wykonanych przez tego samego ankietera są łądząco podobne, odpowiedzi na pytania otwarte powtarzają się, czy też czas realizacji jest zbyt krótki lub zbyt długi).

Bardzo istotnym elementem kontroli jest **kontrola terenowa**.

TNS OBOP kieruje się tu bardzo restrykcyjnymi zasadami. Kontroli tej poddawane jest średnio 5% zrealizowanej próby w każdym badaniu. Prowadzona jest ona przez zespół specjalnie przeszkolonych kontrolerów, wykonujących tylko ten rodzaj pracy. Dodatkowo kontrola terenowa prowadzona jest przez niezależną, profesjonalną firmę kontrolerską. Ponieważ stosujemy dwa rodzaje takiej kontroli: bezpośrednia rozmowa z wylosowanym respondentem w terenie (wywiad face-to-face) oraz kontrola telefoniczna, ze względu na specyfikę obu tych metod mamy dwie odrębne grupy odpowiednio wyszkolonych kontrolerów. Kontrola realizowana jest zawsze bardzo szybko po zakończeniu realizacji, żeby respondenci mogli sobie przypomnieć szczegóły spotkania z ankieterem. W trakcie kontroli terenowej sprawdzamy nie tylko czy wywiad się odbył, ale też z kim był przeprowadzony, jak długo trwał, w jakim dniu, o jakiej porze i w jakim miejscu się odbył, na jaki temat była ankieta, czy ankieter pokazywał karty do pytań, czy prawidłowo zaaranżował wywiad itp.

Dobór przypadków do kontroli odbywa się w dwojaki sposób: po pierwsze celowo – zawsze kontrolujemy pracę nowych ankieterów oraz sprawdzamy przypadki, które wzbudziły nasze wątpliwości w trakcie kontroli nieterenowej. Po drugie, do kontroli dobiera się rotacyjnie ośrodki i losuje tam ankieterów, których praca będzie skontrolowana. Przy większych próbach stosuje się także dobór celowo – losowy: część ankieterów (zazwyczaj połowa) jest dobierana celowo, a część losowana za pomocą specjalnych metod statystycznych. W przypadku wykrycia nieścisłości proceduralnych, ankieter zostaje odsunięty od pracy w trybie natychmiastowym do czasu wyjaśnienia sprawy i jednocześnie kontroli poddaje się wszystkie badania w jakich brał udział w ostatnim okresie.

Wszystkie wyniki są zapisywane w bazie danych, która jest prowadzona i systematycznie uzupełniana już szósty rok. Dysponujemy więc kompletną informacją o pracy wszystkich naszych pracowników terenowych. Raporty o pracy ankieterów są systematycznie przekazywane koordynatorom, aby mieli obraz pracy swojego ośrodka. Na ich podstawie koordynatorzy przygotowują szkolenia uzupełniające dla swoich podopiecznych, a także pracują z nimi indywidualnie tak, aby wyeliminować popełniane błędy. Jeśli to nie skutkuje i w kolejnych raportach te same błędy nadal występują, rozstajemy się z takim ankieterem, a na jego miejsce szukamy następnego.

Ostatnim ogniwem kontroli, jaki stosujemy, jest roczna ocena pracy ankieterów, której dokonują koordynatorzy i przekazują do Działu Realizacji TNS OBOP. Powstaje ona na podstawie wszystkich zrealizowanych przez ankietera w ciągu roku badań, wyników kontroli terenowej i nieterenowej oraz wyników przeprowadzonych testów. Ocena ta zawiera wskazówki dla ankietera oraz zidentyfikowane potrzeby szkoleniowe na rok następnny.

Taki system kontroli i szkoleń pozwala nam nie tylko eliminować błędy ankieterskie, czy złych pracowników ale na podstawie jej wyników przygotowywać program szkoleniowy dla ankieterów, dzięki czemu stale możemy podnosić jakość pracy wykonywanej w terenie tak, aby dane dostarczane przez naszą firmę były rzetelne i pozbawione błędów.